

2013 йил —
Обод
турмуш
йили

Ma'rifat

ENLIGHTENMENT XALQ ZIYOLILARI GAZETASI معرفت

1931-yildan chiqqa boshlagan • E-mail: info@marifat.uz • 2013-yil 1-yanvar, seshanba № 1 (8546)

ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚИГА ЯНГИ ЙИЛ ТАБРИГИ

Азиз юртдошларим!

Қадри дўстлар!

Янги йилга санокли дақиқалар қолган мана шу шуқуҳли дамларда юртимизга қутлуғ қадамлар билан кириб келаётган 2013 йил билан сиз азизларни чин қалбимдан табриклаш, барчангизга ўзимнинг чуқур ҳурматимни билдириш, самимий тилакларимни изҳор этиш мен учун катта шараф, катта бахтдир.

Ўтган давр мобайнида бошимиздан кечирган, эл-юртимиз ҳаётида рўй берган воқеаларни, амалга оширган ишларимизни баҳолар эканмиз, ўз поёнига етаётган 2012 йилни шукроналик туйғуси билан, мамнуният билан кузатишга тўлиқ асосларимиз бор.

Бунинг исботини авваламбор Ватанимизнинг олдида турган буюк мақсад ва ваддаларга эришиш, замонавий, эркин ва мустақил давлат, фуқаролик жамияти барпо этиш йўлида амалга ошираётган улкан ишларимизда, иқтисодиётимизнинг барқарор суръатлар билан ўсишида, аҳолимизнинг яшаш даражаси ва сифати юксалишида, юртимизнинг қиёфаси тобора чирой очаётганида, мамлакатимизнинг халқаро майдонда обрў-эътибори ва ўрни кучайиб бораётганида кўришимиз, англашимиз қийин эмас.

Шу борада бир ҳақиқатни ҳеч иккиланмасдан айтишни ўзимнинг бурчим деб биламан.

Ўзбекистонимизнинг бугунги кунда бутун дунё тан олаётган юксак марраларга эришишида, бир сўз билан айтганда, обод ва фаровон ҳаёт барпо этишда аввало шу саховатли заминда яшаётган ҳар қайси инсоннинг муносиб ҳиссаси борлигини, бу ютуқларнинг барчасига халқимизнинг кундалик оғир ва машаққатли меҳнати, мардлиги ва матонати, бир ёқадан бош чиқариб, ягона оила бўлиб, юртимизда ҳукм сураётган тинчлик ва осойишталикни, ўзаро ҳурмат ва меҳр-оқибатни кўз қорачиғидек асраб яшаётганимиз мустаҳкам замин бўлаётганини ҳеч қачон унутмаслигини истардим.

Мамлакатимизнинг тараққиёт суръатларини, ҳаётимизда рўй бераётган туб ўзгариш ва янгиланишларнинг миқёси ва кўламини ўзимизга тасаввур қилиш учун биринчи навбатда қуйидаги рақам ва кўрсаткичларга эътибор беришимизни ўринли деб биламан.

2012 йилда жаҳон миқёсида молиявий ва иқтисодий инқироз давом этаётган бир пайт-

да, кўпчилик мамлакатларда ўсиш ўрнига пайсий ҳолатлари юз бераётганига, жиддий ижтимоий муаммолар ва ён-атрофимизда кескинлик, турли қарама-қаршилик кучайиб бораётганига қарамасдан, Ўзбекистонимизда иқтисодиётимиз барқарор суръатлар билан ривожланиб, бу борадаги кўрсаткич 8,2 фоизни, охириги уч йил якуни билан 27,7 фоизни ташкил этганининг ўзи ортқча таърифлашга ва изоҳлашга ўрин қолдирмайди.

Ўтаётган йилда давлат бюджетни умумий харажатларининг 59 фоизи айнан социал соҳаларга, яъни аҳолининг эҳтиёжини қондиришга йўналтирилганини алоҳида таъкидлаш лозим, деб ҳисоблайман.

Фақатгина жорий йилнинг ўзида аҳолимизнинг реал, яъни амалдаги даромадларининг ўртача 17,5 фоизга ошгани, давлат бюджетидан ойлик оладиган ходимларнинг иш ҳақи, нафақа ва стипендиялар миқдори ўртача 26,5 фоизга ўсганини қайд этиш зарур.

Даромадлар ошиши билан аҳолимизнинг банкларда сақланаётган омонатлари ҳажми ўтаётган йилда 34,6 фоизга, охириги уч йилда эса 2,4 қаррага кўпайгани ҳаётимиз тобора фаровон бўлиб бораётганининг яққол кўрсаткичи, десам, айна ҳақиқатни айтган бўламан.

Ўз якунига етаётган йилда мамлакатимиз миқёсида 9,3 миллион квадрат метр, шу жумладан, қишлоқ жойларда 7,2 миллион квадрат метр уй-жой фойдаланишга топширилганининг ўзи ҳам шундай ҳулоса қилишга асос бўлиши муқаррар.

Ҳаётимизни тубдан ўзгартираётган бундай мисолларни мамлакатимизнинг турли соҳа ва жабҳаларидан яна кўплаб олиб келиш мумкин.

Ўзбекистон қўлга киритаётган бундай марраларнинг мустаҳкам замини одамларимизнинг, аввало ҳал қилувчи кучга айланиб бораётган ёшларимизнинг дунёқараши, сиёсий ва ижтимоий фаоллиги, гражданлик позицияси тобора кучайиб бораётганида, десак, ҳеч қандай хато бўлмайди.

Буларнинг барчаси шу юртда яшаётган ҳар қайси инсон ўзининг, оиласининг тақдирини биз учун ягона Ватан бўлмиш Ўзбекистон тақдирини билан узвий ва чамбарчас боғлиқ ҳолда кўраётганидан далолат беради. Ва ҳаётга бундай ёндашиш эртанги кунимизнинг мустаҳкам пойдеворига айланиб бормоқда.

(Давоми 2-бетда.)

Муҳташам "Туркистон" саройи олдида қарнай-сурнай, доира садоси янграйди. Кириб келаётган меҳмонлар хуш кайфиятда. Улар — Меҳрибонлик уйлари тарбияланувчилари, махсус мактаб-интернатлар ўқувчилари, кам таъминланган, боқувчисини йўқотган ва эҳтиёжманд оилалар фарзандлари ҳар йили айнан шу кунлари бу ерга тўпланадилар. "Мустаҳкам оила йили" ниҳоясида, "Обод турмуш йили" арафасида ўтказилган байрам тантаналарида ўзгача шуқуҳ ва сурур ҳукм сурди.

"ПРЕЗИДЕНТ АРЧАСИ" ШУҚУҲИ

бутун юртимиз бўйлаб таралмоқда

"Президент арчаси" тадбирида ўзбек халқининг болажонлиги яна бир қарра намойён бўлади. Меҳр-мурувватдек эзу қадриятимиз мустақиллик йиллари янгича маъно ва мазмун касб этдики, Юртбошимиз ташаббуси ва ғамхўрлиги билан 1992 йилдан буён нишонлаб келинаётган "Президент арчаси" байрам тантаналари бунга яққол мисолдир.

Сарой ичкарисига ўрнатилган, турли безаклар оғушидаги арча болаларни, ота-оналарни, тарбиячи ва энагаларни худди оҳанрабодек ўзига чорламоқда. Кичкинтойлар арча атрофидан айланиб юрган эртак қахрамонларига талпинишади. Гулистон шаҳридан келган "Қувноқ таёқчалар" дастаси мусиқа садосига ҳамоҳанг қўшиқ ижро этади.

— Болага завқ улашиш биз ижодкорларга илҳом бағишлайди, — дейди ушбу жамоа раҳбари Валерий Бекмурзаев. — Ўзбек қўй ва қўшиқлари билан бирга турли халқларнинг тароналари ҳам репертуаримиздан ўрин олган. "Мустаҳкам оила йили" мазмунидан келиб чиқиб, оилавий муҳитга мос концерт тайёрладик. Қўриб турганимиздек, болаларга мулкжалланган дастуриимиз барчага манзур бўлмоқда.

Байрамнинг давоми сарой ичкарисига кўчди. Саҳна ёриткичларидан таралган нур безак ва жиҳозларга янада ўзгача кўрк бағишлаб тургандек. Топишмоқ ва шеърлар айтилиб, қўй-қўшиқ, рақс ижро этилган, воқеалар ривож бир-бирига манتيқий ва узвий боғланган саҳна кўринишлари бошланиб кетди.

(Давоми 2-бетда.)

ЙИЛЛАРДАН-ЙИЛЛАРГА УЛАНГАН СУРУР

Ўзбекнинг ўзигагина хос гўзал хислатлари бор-да: хуррам дамларда юраклардан тилларга кўчган илк калом — юрtnинг тинчлиги, халқларнинг бирдамлигию, диллардаги осойишталик, Ватанга ободлигу, ризку насибага барака, тансихатлик сўрашдек қалб илтижоларига бўйсунди!

3

БИЗГА КУЧ БЕРАДИ КАТТА МАҚСАДЛАР

«Кўпчилик инсонлар қатори эски йилда амалга оширишга улгура олмаган мақсаду ниятларимни янги йилда амалга оширишни ният қилдим, уларга кўшимча равишда янгидан-янги орзу-истакларни дилга тугдим. Ахир, мақсадларимизку бизни ҳаракатга ундайдиган, куч берадиган...»

5

ЯНГИ ЙИЛНИНГ АЗИЗ МЕЗБОНИ

«Қалби ёғдуларга тўла инсон эзгу амаллар сари чоғланади. Бу йўлда олимларнинг узок изланишлари, тинимсиз меҳнатлари эвазига қўлга киритилган «сахри чироқ» унга ҳамроҳ бўлади. Қоронғи тушгандаёқ хонангиздаги тугмани босишингиз билан унинг мўъжизасига гувоҳ бўласиз. Тилагимиз қалбингиз нурга тўлсин!»

12

Янги
йилингиз
қутлуғ
бўлсин!

ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚИГА ЯНГИ ЙИЛ ТАБРИГИ

(Давоми. Боши 1-бетда)

Айни шу фурсатдан фойдаланиб, ҳаётимизда юз бераётган ана шундай ўзгариш ва янгиланишларнинг ижодкори ва бунёдкори бўлмиш сиз, азиз юртдошларимга мамлакатимизнинг тараққиёти, уни дунёдаги ривожланган демократик давлатлар қаторига кўтаришдек эзгу мақсадларимизни амалга ошириш йўлидаги муносиб хизматларингиз учун чин қалбимдан миннатдорлик билдиришни ҳам қарз, ҳам фарз деб биламан.

Мухтарам дўстлар!

Бугун, мана шу мунаввар дақиқаларда янги йилга пок ва қутлуғ ниятлар билан қадам қўяр эканмиз, Оллоҳдан аввало ўз марҳамати ва назарини аямасдан, бебаҳо неъмат бўлмиш тинчлик ва

осойишталикни, аҳиллик ва бағрикенгликни, қут-баракани янада зиёда қилишни, бундан буён ҳам доимо йўлимизни очиб беришини сўраймиз.

Биз кириб келаётган янги – 2013 йилга мамлакатимизда "Обод турмуш йили" деб ном бердик. Бунинг замирида халқимиз, Ватанимиз истиқболини, шу муқаддас заминда яшаётган ҳар бир инсон, ҳар қайси оиланинг орзу-умидларини рўёбга чиқариш, шаҳар ва қишлоқларимизни янада обод, ҳаётимизни янада фаровон этишга қаратилган амалий интилишларимиз мужассам экани, ўйлайманки, барчамизга яхши аён.

Янги йилда иқтисодийётимизнинг ўсиш суръатларини 8,0 фоиздан кам бўлмаган даражага кўтариш, унинг рақобатдошлигини кучайти-

риш, модернизация ва диверсификация қилиш, мулкдорлар кафолатини янада ошириш, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик, фермерлик ҳаракатини кенг қўллаб-қувватлаш, халқимизнинг виждони бўлмиш маҳалла ваколатларини янада кенгайтириш бўйича бошланган ишларимизни, ҳеч шубҳасиз, изчил давом эттирамиз.

Шу борада аҳолининг реал даромадларини кўпайтириш, жумладан, иш ҳақи, пенсия, ижтимоий нафақа ва стипендиялар 23 фоиздан кўпроқ оширилиши кўзда тутилмоқда.

Янги йилга мўлжалланган бундай дастур ва режаларимизнинг барчаси 2013 йилнинг ўтиб бораётган эски йилдан асло кам бўлмаслигига, ҳаётимизнинг ҳар томонлама фойзли ва баракали, сермазмун бўлишига хизмат қилади, иншоолло.

Азиз ва мухтарам ватандошларим!

Барчангизни бағримга босиб, кириб келаётган янги – 2013 йил билан яна бир бор табриклайман.

Мана шу гўзал айёмда қалбим тўрида бўлган энг эзгу, энг олижаноб тилақларимни сиз азизларимга изҳор этмоқчиман:

Янги йил ҳар бир инсон, ҳар оилага сиҳат-саломатлик, бaxту саодат ва омaд олиб келсин!

Ватанимиз тинч, халқимиз омон бўлсин!

Яратганимиз эл-юртимизни ўз панохида сақласин!

Янги йил барчамизга муборак бўлсин!

Ислом КАРИМОВ,
Ўзбекистон Республикаси
Президенти

"ПРЕЗИДЕНТ АРЧАСИ" ШУКУҲИ

бугун юртимиз бўйлаб таралмоқда

(Давоми. Боши 1-бетда)

Ўзга сайёраликларнинг Ерга ташрифи, уларни ўзбекона лутф билан қарши олиш, меҳмон ва мезбонлар орасида бўлиб ўтган ўзаро мулоқот, Қорбобонинг арча ва сеҳрли шар тортиқ этиши, сўнгра Янги йилни қутиб олаётган болажонларга қарши қора кучларнинг маълум муддат муваффақият қозониши, аммо охирида эзгуликнинг ёвузлик устидан ғолиб келиши ёш томошабинларни мушоҳада қилишга ундаган бўлса, ажаб эмас. "Томоша" болалар театр-студияси сахналаштирган ушбу дастурга мос видеолавҳалар-

нинг ҳам узатилиши айни муддао бўлади.

Шубҳасиз, мухташам саройда ўтказилган давлат миқёсидаги бу йирик тадбир ҳар бир иштирокчининг хотирасига муҳрланади. Ўз тарбияланувчилари қувончига шерик бўлган "SOS" — болалар маҳалласи педагогларидан бири Лола Рихсиеваннинг таассуротлари ҳам бир олам:

— Ҳар йили "Президент арчаси" байрам тадбирига маҳалламиз болаларини тақдиф қилишди. Бу йил 70 нафар тарбияланувчи иштирок этмоқда. Байрам дастури мазмунан бойлиги, мантикий изчиллиги билан нафа-

қат болаларга, балки биз педагогларга ҳам ёқди. Ҳозирги ўғил-қизларга қуруқ насихат, йўл-йўриқ ёқмаслиги мумкин, аксинча, эзгулик улуғлини, ёвузлик қораланадиган бундай томошаларнинг тарбиявий аҳамияти юқори бўлади.

Ҳар бир боланинг юз-кўзида қувонч яшнайди. Бу ерда унинг кўнгил губорлари тарқайди, ёлғиз эмаслигини, меҳр-муҳаббат кўрсатувчи халқи, ғамхўр Ватани, бошини сивовчи Президент борлигини ҳис қилади. 30-Мехрибонлик уйи тарбияланувчиси, 13 ёшли Фаррух Маматбеков ўз ҳаяжонини шундай ифодалайди:

— Ҳар йили шу кунни орзиқиб кутамиз. Байрам либосларини кийиб, ниқоб ва безаклар тақамиз. Янги йил арчасини жуда кўп жойда кўрганман, аммо "Президент арчаси" атрофида ўйнаб-қувнаш бошқача экан. Юртбошимизнинг совғаси ҳам қувончимизга қувонч қўшди.

Айтиш жоизки, бу йил йигирманчи марта ўтказилаётган тадбирга масъул Халқ таълими вазирлиги ва "Sen yolg'iz emassan" республика жамоатчилиги болалар жағмармаси 12 номдаги ўқув қуроли ва 14 хил ширинликдан иборат "Президент совғаси"ни юртимизнинг барча ҳудудларига етказиб беришга бош-қош бўлди.

"Туркистон" саройидаги "Президент арчаси" тантаналари барча вилоят марказларидаги байрам тадбирларига уланб кетди.

Хулқар ТҲИМАНОВА,
"Ma'rifat" мухбири
Бурхон РИЗОКУЛОВ
олган суратлар

2012 йилнинг 31 декабрь куни Ўзбекистон Миллий телерадиокomпанияси тизимида иккита янги — "Маданият ва маърифат" ҳамда "Дунё бўйлаб" телеканаллари ўз фаолиятини бошлади.

Ушбу йирик лойиҳа Президентимиз Ислом Каримовнинг шу йил 30 июль куни қабул қилинган "Ўзбекистон Миллий телерадиокomпаниясининг рақамли телеканаллари сонини кенгайтириш, улардан тўлиқ фойдаланиш, сифатли тўлдириш ва хизмат кўрсатиш тўғрисида"ги қарори асосида амалга оширилмоқда.

ЎЗБЕКИСТОН ТЕЛЕВИДЕНИЕСИНИНГ ИККИ ЯНГИ КАНАЛИ

Ўзбекистон Миллий телерадиокomпаниясида бўлиб ўтган брифингга мазкур янги каналларнинг мазмун-моҳияти ва ўзига хос жиҳатлари ҳақида батафсил маълумот берилди. "Маданият ва маърифат" телеканали ижодкорларининг асосий мақсади Президентимиз раҳнамолигида миллий маданиятимизни асраб-авайлаш, ривожлантириш, аҳолининг маданий ва маърифий савиясини янада ошириш борасида олиб борилаётган улкан ишларни кенг тарғиб қилиш, ўсиб келаётган ёш авлодда илмий кашфиёт ҳамда билим олишга, маданий қадриятларга қизиқишни кучайтириш, илмий-оммабоп ва маданий-маърифий теледастурларни яратиш, рақамли ва мультимедияли технологиялар имкониятларидан кенг фойдаланган ҳолда Ўзбекистон Республикасининг маданий ва илмий ҳаётига оид муҳим воқеалар тўғрисида аҳолини ҳар томонлама хабардор қилиб боришдан иборатдир.

"Дунё бўйлаб" телеканали эса халқаро ҳамжамият ва мамлакатимиз аҳолисиغا Ўзбекистоннинг ноёб туристик салоҳияти, экологик туризмнинг имкониятлари ва ривожланиш даражаси ҳақида кенг маълумот бериш, илмий-оммабоп ҳамда маърифий дастурларни тайёрлаш, уларни хорижий каналларда тарқатиш каби вазифаларни амалга оширади. Томошабинлар ушбу канал орқали, тарих, география ва дунё мамлакатлари ҳаёти, жаҳон халқларининг ўзига хос анъана ва маданияти, наботот ва ҳайвонот олами ҳақида ҳам хабардор бўлиб боради.

Мазкур телеканалларнинг ишга туширилиши мамлакатимизда оммавий ахборот воситалари, хусусан, электрон оммавий ахборот воситаларини ривожлантиришга қаратилган доимий эътиборнинг яна бир бор ёрқин тасдиғидир.

2013-yil — Obod turmush yili

...Яқиндагина кўнглимизда олам-олам эзгу ниятлар ила 2012 йилни қарши олган эдик. Заминимизнинг сархил неъматлари билан безатилган тўкин дастурхонлар атрофида шукроналар айтилиб, дуолар ўқилганди. Хуш тилаклар ила бир-биримизни қутламоққа шошилгандик. Ўзбекнинг ўзигагина хос гўзал хислатлари бор-да: хуррам дамларда юраклардан тилларга кўчган илк калом - юртнинг тинчлиги, халқлар-

тади, туташиб кетади. Юқорида деганимиздек: - "Мен"дан излаб Ватаннинг залворли одимларидан топамиз меҳнатларимиз самарасини, бахтимизнинг тўқислиги, ушалган орзуларимиз қувончу сурурини! Нетонгким, биз парча-парча кун ўтару, қорин тўяр қабилдаги истаклар билан яшаймиз, олдимизга улкан-улкан мақсадларни кўндаланг қўямизу, яқдил ва яқмаслак бўлиб киришамиз унинг ижобатига! Шу

бир номланиши жамият ва халқимиз ҳаётидаги ўнаб муаммоларнинг барҳам топишига хизмат қилди, десак муболага бўлмас. Ҳар бир номланишда ўзбекона қадриятларимизнинг нафаси бор. Она ва боламизни ардоқлаб, қарияларимизни эҳтиром этиб, ёш авлод камолида кўриб эртаммиз, кенг йўл очиб тадбирқору мулк эгасига, мустаҳкам бўлсин, деб ҳар бир оиланинг обод турмуши учун яратдик замин! Бу номланиш-

БАРЧАМИЗ МАСЪУЛМИЗ

Бугун янги — 2013 йилнинг илк кунин. "Мустаҳкам оила йили"га олтин занжирнинг яна бир ҳалқаси каби "Обод турмуш йили" уланди. Бу номлар ўтган йилларда амалга оширган эзгу ишларимизни давом эттиришга — фаровон ҳаёт сари чорлаётмир. Ахир, Президентимиз таъкидлаганидек, "Ҳар қайси инсон, миллати, тили ва динидан қатъи назар, бу дунёга бахтли яшаш учун келади. Бундай юксак орзуга етишнинг шarti ва гарови бўлган омиллар кўп. Лекин улар орасида ҳаётимизга маъно-мазмун берадиган, уни янада ёруғ ва файзли қиладиган бир омил борки, у ҳам бўлса, одамнинг ўз уйи, ўз юртини ҳар томонлама гўзал ва обод қилиб, шундан ўзи мамнун бўлиб, рози бўлиб яшашида яққол намоён бўлади".

Ободлик кўнгилдан бошланади, дейди доно халқимиз. Ҳикмат қўлогимизга жуда таниш бўлгани, ҳатто ҳаёт тарзимизга чамбарчас боғлаб кетгани учунми, доим ҳам унинг мағзини чуқур ҳис этавермаймиз. Моҳиятан бу ободлик деб аталмиш юксак иморат пойдеворини қалбимизда бунёд этишдир. Мутафаккир зотлардан бири айтган экан: "Улкан шахарни барпо қилишга бир кишининг қурби етмайди — моддий ва жисмоний жиҳатдан бунга ожиз. Аммо ҳар ким ўз уйини курса, бутун бир шахар бунёд этилади". Шу маънода, аввало, кўнглини пок тутиб, ўз хонадони, оиласи ободлиги учун интилган киши пировардида мамлакат фаровонлигига ҳисса қўшган бўлади.

Бугун ободлик ҳақида гап кетганда, давлатимизнинг ижтимоий-иқтисодий салоҳияти, ҳаётимиз фаровонлигидан далолат бериб турган улуғвор иморату хиёбонлар кўз олдимизда гавдаланади. Биргина Мустақиллик майдонини олайлик. Айни пайтда бош майдонимизда юртимиздаги энг баланд, энг кўркам арча қад ростлаган. Безатилган арча атрофи байрам рамзларини, эртақ ва мультфильм қаҳрамонлари ҳаракатларини, сахналарда уюштирилаётган томошаларни ҳайрат билан, мириқиб қузаётган болажонларнинг шодон овозларига тўла. Инсон борки, чеҳрасида табассум, бугундан мамнун, эртасидан умиди катта. Бундай шоду хуррамлик обод, тинч ва осуда юртгагина ярашади.

2013 йил юртимизда Обод турмуш йили деб эълон қилинди. Обод ва фаровон турмуш барпо этиш биз танлаган миллий истиқлол ғоясининг асосий ғояларидан биридир. Шу боис халқимиз ушбу хушхабарни кўтаринки кайфиятда қутиб олди ва ҳар биримиз бу йилда ҳам давлатимиз томонидан эл-юртимиз фаровонлиги, турмуш тарзимиз юксалиши йўлида улкан ислохотлар амалга оширилишига ишонамиз.

Кўксимизда юрак "Ватан!" деб урар экан, она юртимиз ободлигига ҳисса қўшгимиз келади. Унинг кўрқичу чиройини, осейишталлиги, одамларнинг ўзаро меҳр-оқибати, хонадонлардаги файзу баракани асраб-авайлашга бурчли эканимизни англаймиз.

Халилullo АБДУЛЛАЕВ,
ЎзМУ талабаси

ЙИЛЛАРДАН-ЙИЛЛАРГА УЛАНГАН СУРУР

нинг бирдамлигию, диллардаги осейишталик, Ватанга ободлигу, ризку насибага барака, тансиҳатлик сўрашдек қалб илтижоларига бўйсунди! "Менга" демас экан ўзбек - "Кўпга бер" дер экан! "Давлатим ҳовучимга сиққани эмас - миллатимнинг бўй чўзиб камолга етгани" дер экан ўзбек! Тирикликнинг лаззати - яхши ишларга бош бўлиб, иқтидор имконият хизматин Ватаннинг буюк келажагига сафарбар эта олмоқда деб билар экан ўзбек! ... Унинг орзуси ҳам, умидлари ҳам юртнинг саодати билан уйғун ва чамбарчасдир. Шу боис ҳам не-не синовлар бошини ҳам етолмас, ҳар касга зору муҳтож етолмас. Бир жону бир тан бўлиб яшайди ўзбек, недирки бир тан, бир Ватан бўлиб яшайди ўзбек! Йиллардан йилларга қадди тiku улуғвор, ниятлари юксак, режалари бисёр бўлиб кириб бораётгани шундан!

Ха, бир қараганда у кунигина янги кириб келаётган йилимизнинг "Мустаҳкам оила йили" дея ном олгани шарофатларини талқину тасаввур этганча ҳукумат миқёсида бошланган хосиятли ишларга бир фуқаро сифатида ҳисса қўшмоққ тадбиргига киришган эдик. Бугун эса навбатдаги янги йилнинг янги зарварагин очмоқ маҳали келди. Демак, ўз-ўзимизга ҳисоб бериб - "Бир йилдек бебаҳо неъмат менга не берди-ю, мен ундан не ололдим?" деган савол ила ортимизга — босиб ўтилган изларга қараймиз. Юзлаб овозларнинг шундай сўроғин жавоби катта мамлакатда амалга оширилган ишларга замин яра-

боис ҳам йиллар соат миллири нечоғлик тез айланмасин, ўз ҳаққини адо этмайин биз томонлардан узоқлаша олмайдик! Наздимизда кузатилаётган йил "янги меҳмон"имиз бўлганига ҳали ҳеч қанча бўлмагандекдир-у, аммо ҳар бир кун, ҳар бир соат, ҳар бир сонияси мамлакатимиз ҳаётида гўзал янгилашиллар, бунёдкорликлар, ижодий изланишларга бой ўтганини-да алоҳида эътироф эта олмоқ, кўра буюк ҳаётимизга қадам ранжида қилаётган йилнинг ҳар бир лаҳзаси қадрини янада баландроқ қўйишимизга рағбат уйғотади дилларда! Демак, тан олмоқ, тақдор ва тақдор уқмоқ ва уқтирмоқ кераки, бугун фақат юклатилган вазифани адо этиб яшайдиган давр эмас! Шиддаткор замон, юксалишлар, тараққиёт имконлардан имконлар излаб, ўзимизни қайта ва қайта кашф этиб кучимиз, қувватимизга сайқал бериб ҳаракат қилишга ундаётир. Утаётган йил сарҳисоби бизнинг кўп нарсаларга қодир эканлигимизни кўрсатади, ана шу салоҳият ила обод ва фаровон турмуш кечиришга муносиб эканлигимизни тасдиқлайди. Биз янги йилга шундай қатъий ишонч ила, ҳою ҳаваслар, хом ҳаёллар билан эмас, тафаккуримиз тасдиқ этаётган, моддий ва маънавий қувватларимиз таянч бўлгучи умидлар ила кириб бораёпмиз!

Мустақиллик, таъбир жоиз бўлса, йилларни йиллар ила занжирмисол боғлади, бу халқнинг бандлари эзгуликдан. Борар йўлларимиз қай манзиллар билан туташганини яхши биламиз. Истиқлол йилларининг ҳар

нинг ҳикматлари бисёр. Йўқдан бор қилгучи сеҳргар эмас, халқнинг заковати, меҳнати, басма-бас босилган дадил қадамлар, энг муҳими — танланган тўғри йўл Обод турмуш бахтин улашди бизга! Оддийгина ҳаётини мисоллар: гарчанд қиёслашлар рўйхати узун, бозорга қиринг, юртнинг тўқислигин баҳосин бозори берар, дерлар! Саралаб оласиз қиш чилласида олма, анор, узум, беҳини. Нархи-навосини таққосланг, эсланг, ўтган йил шу маҳал ҳам худди бугунгидек баҳода эди-ку улар ҳар бири! Лекин маошингиз неча бор ошди? Бугун кечагидан гўзал-ку турмуш? Қишлоқларга бординг, ҳар маҳаллада неча тўйхоналар турар қад ростлаб. Опа-ю синглингиз кўзуга боқиб, ял-ял ёниб келар базмхонага. Ахир момонгиз ҳеч "Гўзаллик уйи"н оstonасидан бир бор ҳатлаганмиди? Ўғли қолиб ҳатто набирасига топиб, ортганини сарфлаганмиди? Бугун китоб харид қилар боболар, мактабининг ташвишин чекмоқлик истар. Билади маърифат йўли авлодин эртага энг нузли кунларга элтар!

Ҳаётни севмоққа куч топмоқ бахтир, шунчаки яшашга кўнмасин юрак. Юртнинг шарофатли кунлари учун қалбда сурур билан яшамоқ керак. Хароратсиз сўзининг оҳанги ғариб, ҳар ишга бир чимдим меҳр ташлангиз. Жуда олис эмас биз кутган кунлар, ишонч ила кўлни кўлга ташлангиз. Обод этмоқ учун кўнглини, юртни қувонч ила қарши олайлик Йилни! Бошқа ҳаммасига эришмоқ мумкин, аввало шод этиб мунаввар дилни!

Ойбуви ОЧИЛОВА

2012 йил давомида газетамиз муштарийлар минбари, тажриба мактаби, қолаверса, устоз-мураббийлар ўзаро ҳамкорлигини янада мустахкамлашлари учун восита вазифасини ўташига астойдил ҳаракат қилди. Бу борада биз кўп сонли ўқувчиларимиз кўмагига ҳам таяндик. Муаллифларимиз эса ўзларининг чиқишлари орқали таълим-тарбия шидек масъул вазифа, улкан юмушга ҳиссаларини қўшмоқлик имкониятига эга бўлдилар. Жумладан, “Фаслинг энг яхши ижодкори” танлови номинацияларида ҳам энг кўп ўринлар ана шундай фидойи муаллифларимиз ҳиссасига тўғри келаётди. Таҳририят бундан буён ҳам бу ижодий ҳамкорликни давом эттириб, ҳамфикр, ҳаммаслак бўлиб фаолият юритишдан ҳаминша манфаатдор.

Биз янги йил арафасида энг сара ижод намуналарини «Ma'rifat»га илган бир ғуруҳ ғалиб муаллифларимизнинг дил сўзлари билан сизни ошно этмоқчиликни лозим топдик.

Комил МУҚИМОВ,
ЎзРФА академиги,
“Сермазмун саҳифа”
номинацияси ғалиби

“Ma'rifat”дан таралаётган зиё нурларидан барча бирдек баҳраманд бўлаётганига ишонаман. Шарқ мутафаккирларидан бири айтганидек, энг катта бойлик — ақл-идрок, энг катта мерос — одоб ва энг катта қашшоқлик — жазолатдир. Газетамиз ақл-идрок ва тарбия уруғларини унумли ерга — қалбимизга сепп келмоқда. Бу уруғлар тўла униб чиқиши ва мўл ҳосил бериши учун уларнинг қушандаси — жазолатга қарши ҳақиқат курашида. Мақолаларим билан бундай олижаноб ишда қатнашаётганимдан бахтиёрман. Газета ўқувчиларининг кўпчилиги ёшлар экани қувончлидир. Уларга мен ўзимнинг ҳаётий тажрибамга таяниб, бир неча маслаҳатлар беришни лозим топаман. Вақт тез ўтиб кетганини сезмай қоласан, киши. Ёшликда олинган bilim хотирадан ҳеч қачон ўчмайди. Вақтдан тўғри фойдаланиш унинг қимматини беҳад оширади.

Шуни доимо эсда тутиш керакки, билимингиз қанча кам ва саёз бўлса, ўзингизга шунча кенг кўламли ва чуқур бўлиб туюлади ва аксинча.

Ёшлик одамнинг баҳор фаслидир ва келажак мевалари уруғини экадиган пайт. Сизнинг келажак ҳаётингиз эккан уруғингиз ва униб чиққач, қандай парвариш қилишингизга боғлиқ.

Мустақиллигимиз туфайли сизларда bilim чўққиларини забт этиш учун барча имкониятлар мавжуд. Бундай имкониятлардан унумли фойдаланиш ҳам, уларни бой бериб қўйиш ҳам ўзингизга боғлиқ.

“Ma'rifat” газетаси жамоаси ва барча ўқувчиларини янги йил — “Обод турмуш йили” билан табриқлайман. Энг эзгу ниятларингиз рўёбга чиқсин. Сизларга мустақам соғлиқ ва узоқ умр тилайман.

Маҳалла тадбиркорга кўмакдош

Миллий матбуот марказида “Маҳалла” хайрия жамоат фонди республика бошқаруви томонидан “Маҳаллаларни хусусий тадбиркорлик ва оилавий бизнес марказига айлантириш борасида амалга оширилаётган ишлар, белгиланган чора-тадбирлар” мавзусида матбуот анжумани ташкил этилди.

Тадбирда касаначилик ва миллий ҳунармандчиликни ривожлантириш орқали янги иш ўринлари ташкил этилаётгани хусусида сўз юритилди.

— Оилаларнинг касаначи-

лик, тикувчилик, зардўзлик, каштачилик билан шуғулланишида маҳалланинг кўмаги катта, — дейди “Маҳалла” жамоат фонди раиси ўринбосари Гавҳар Алимова. — Оилавий

Anjuman

тадбиркорликни қўллаб-қувватлашга йўналтирилган тўққиз мингдан ортиқ тадбир ўтказилди. Натижада фонднинг ҳудудий бўлимлари томонидан 4400 нафар фуқаронинг кредит олиши, 47 мингдан зиёд янги иш ўрни яратилишига кўмаклашилди.

Моҳичехра ЛАТИПОВА

Тажриба алмашиб, маҳорат оширишди

Учтепа туманидаги 78-умумтаълим мактабида “Дарс муқаддас” шиори остида бошланғич таълим ўқитувчилари ўртасида очик дарслар фестивали бўлиб ўтди.

Янгидан-янги педагогик услублар ва тажриба алмашуви вазифасини ўтаган мазкур тадбир таълим сифатини ошириш, ўқувчи билан дўстона муносабат ўрнатишда ёш педагогларга яқиндан ёрдам бериш каби мақсадларга хизмат қилди.

— Юртимизда таълим-тарбия соҳасига қаратилаётган юксак эътибор ёшларимизнинг билим самарадорлиги йил сайин ошиб боришини таъминлаётди. Ҳар бир ўқитувчи ўз устида кўпроқ ишлашга, маҳоратини янада оширишга ҳаракат қилади. Ўқитувчи дарсга кирдим, унинг энг олий мақсади ўқувчига билим бериш бўлиши керак, — дейди шу мактабнинг тажрибали бошланғич таълим ўқитувчиси Олтиной Муродова.

Феруза ХОЛМУРОДОВА

Festival

Инсон манфаатларига хизмат қилади

“Ўзбекенгилсаноат” ДАК тизимида инвестицияларнинг жалб этилиши ва унинг аҳамияти” мавзусида ташкил этилган анжуман соҳада амалга оширилаётган ишлар таҳлилига бағишланди.

— Компания таркибига тармоқнинг 290та корхонаси киради, — дейди “Ўзбекенгилсаноат” ДАК бошқаруви раиси Илҳом Хайдаров. — Шундан 156таси Шарқий ва Жануби-Шарқий Осиё, Ев-

ропа давлатлари ҳамда АҚШ инвестициялари асосида ташкил этилган. Мустақиллик йилларида тармоққа 1,9 миллиард долларлик сармоя жалб этилиб, 68 мингдан зиёд аҳоли иш билан

Tadbir

таъминланди. Шундан 70 фоизи аёллардир. Тўқимачилик корхоналарини юқори технологияли ускуналар билан таъминлашга ҳам жиддий эътибор қаратилаётипти.

Баҳодир ҲАЛИМОВ,
“Ma'rifat” мухбири

Ахборот ва сўз эркинлигини таъминлаш йўлида

Миллий матбуот марказида Мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепциясида баён этилган ахборот соҳасини ислох қилиш, ахборот ва сўз эркинлигини таъминлаш бўйича меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатларни ишлаб чиқишда Ўзбекистон матбуот ва ахборот агентлиги томонидан амалга оширилаётган ишларга бағишланган матбуот анжумани ўтказилди.

Тадбирда “Оммавий ахборот воситалари фаолиятининг иқтисодий асослари тўғрисида”ги ҳамда “Оммавий ахборот воситаларини давлат томонидан қўллаб-қув-

ватлаш кафолатлари тўғрисида”ги қонун лойиҳаларини ишлаб чиқиш ишлари, бунда давлат ва жамоат ташкилотларининг ўрни хусусида сўз юритилди.

Шунингдек, 2012—2016 йилларда босма оммавий ахборот воситалари ва ахборот агентликларининг иқтисодий мустақиллиги ва молиявий барқарорлигини, моддий-техник базасини мустаҳкамлаш ахборот хизматлари кўрсатиш соҳасини ривожлантириш, модернизациялаш бўйича истиқболли лойиҳа ҳамда дастурларни қўллаб-қувватлашга ҳам эътибор қаратилди.

Гульоз ОРИФЖОНОВА,
“Ma'rifat” мухбири

Юнусобод туманидаги 307-мактабгача таълим муассасасида Янги йил байрами ҳар галгидан ҳам кўтаринки нишонланди.

Болаларнинг тулкивой, қуёнча, бўривой, айикполвон каби эртак қаҳрамонларини зўр кизкиш билан «жонлантиргани» томошабинларга олам-олам завқ бағишлади.

— Болаларнинг энг севимли байрамларидан бири Янги йилни ҳар сафар кўтаринкилик билан нишонлаймиз, — дейди МТМ тарбиячиси Нигора Аъзамова. — Бу кўтаринкиликнинг асосий сабабчилари ҳам шу болаларнинг ўзлари. Уларнинг қувонганини кўриб, янада меҳр билан изланишга чоғланамиз.

Б.РИЗОКУЛОВ
олган сурат.

Нега шундай экан-а, ўтаётган умр ҳақида кўпинча Янги йил арафасида ўйлаб қоламиз. Ўзимизни, кун, ой-йилларимизни сарҳисоб қила бошлаймиз. Хўш, йилларнинг қадри нимада? Ўтаётган йил ҳаётимизда қандай из қолдирди? Неларга улгурдик, нималар учун вақт етмади? Янги йилда қандай ишлар бизни кутиб турибди? Нималар қилиш керак? Куйида илм-фан йўлида изланаётган, тадқиқотчиларнинг Янги йил арафасида кўнглидан кечаётган фикр-мулоҳазалари билан танишасиз.

Лайло ШАРИПОВА,
БухДУнинг «Бошланғич таълим асослари» кафедраси доценти вазифини ажарувчи, филология фанлари номзоди:

— Ҳаёт — тезоқар дарё. Илм ва турмуш келмаларида ёруғ манзиллар сари йўл олган олима аёл бошқаларга нисбатан анча сабрли ва иродали бўлмоғи лозим. Унинг

устоз ёш авлодни келажак уники эканига, бунинг учун иштиёқ ва қўл билан ўқиши, ўқиганини ўқиши лозимлигига ишонтириши шарт. Илм билак кучидан, пулдан ҳам қудратлироқ эканига уларни ишонтириш ўта муҳим. Зотан, илм берадиган мартабани ҳеч ким сотиб ололмайди. Ўтган йиллар бизни шунга ўргатди...

Йилларнинг номлани-

яна бир бор ўйлаш лозим, наздимизда. Айтайлик, бошланғич таълим йўналишида ўқиш методикаси ўтилмаслиги бу ихтисосликнинг ноҳукаммал бўлишига олиб келишини англаш учун олим бўлиш шарт эмас.

Келаётган йил илм ахли олдиға улкан вазифалар қўйиши тайин. Зотан, илм-фан равнақи эл равнақи демакдир.

лиги ва «Ўзпахтасаноат» уюшмасига қарашли Геномика ва биоинформатика марказида кичик илмий ходим сифатида илмий фаолиятимни давом эттирялман. Бу марказ мен учун жуда қадрли ва орзуларим рўйбига эришишим учун асос бўладиган қутлуғ даргоҳдир.

Фан ҳеч қачон бир ерда тўхтаб қолмайди. У олимдан доимий изла-ниш ва кўп меҳнат қилишни талаб этади. Шунинг учун ёш тадқиқотчи сифатида, албатта, илмий тадқиқотларимизни сарҳисоб қилиб бора-миз. Камчиликларимиз ва ютуқларимизни устозларимиз билан ўртоқла-шиб, керакли тавсиялар-ни олган ҳолда изланиш-ларни давом эттирамиз.

БИЗГА КУЧ БЕРАДИ КАТТА МАҚСАДЛАР

вазифалари бисёр: аёл, она, келин, шогирд, фарзанд, устоз... У ўнлаб рубта соҳибаси. Вазифаларнинг ҳар бирини астойдил, кўнглини қўшиб баҳарса, жони гуркираб кетармикан ёки... Мана шу сўроқ сирли. Муҳими, чин олима аёллар бор. Улар маърифатли аёллар сифатида эл равнақини таъминловчи инсонлар сафидадирлар. Камина ҳам чин олима бўлиш ҳавасида.

1990 йилнинг кузида шу олий таълим муассасида филолог сифатида иш бошладим. Илмнинг машаққатли йўллари-дан ўтиш баробарида уч фарзандимни атак-чек-чак қилдираб эканман, ер ағдариб, бугдой ҳам ўрганман. Оқибат шуки, бугун қишлоқдан келган талабани кўплардан кўпроқ англайман. Улар нафақат илмга, балки маънавий далада ҳам ташна. Талаба билан дилдан суҳбатлашиш, унга ҳаёт сабогини бе-риш, обод турмушга эри-шиш учун меҳнаткаш, покдомон, энг муҳими, сабрли бўлиш керакли-гини ўқитиш лозим.

Ўтган йигирма бир йил она Ватанимиз ва юртдошларимиз учун ғоят сермахсул, шиддат-ли кечди. Мисли қўрил-маган ютуқларга эриш-дик деганимиз куруқ гап эмас, айна ҳақиқат. Буни илмдизлари Ватанга туташ инсонлар юракдан хис қиладилар. Истиқлол-нинг дастлабки йиллари-даёқ бугун бўлган боғ-роғларимизга қўз тегма-син. Улар сабаб ҳавомиз тозарди, оғзимиз мева кўрди.

Мен етук олимлардан сабоқ олиш бахтига му-яссар бўлганман. Улар-дан ўрганганларим шуки,

шига қараб давлатимиз-нинг ўткир ва оқил сиё-сатидан шодланаман. Зеро, мустақам оила обод турмушини таъмин-лайди. Фаровон турмуш-га етишиш учун илмдан улғурок воситани топиш мушкул.

Яна, эски йил адоғи, янги йил бошида кўнглимдан ўтаётган баъ-зи фикр-мулоҳазалар билан ўртоқлашгим бор эди. Назаримда, ҳар бир олий ўқув юртининг ҳар бир ихтисослиги дастур-лариға она тили ва ада-биёт фанини киритиш лозим. Сабаби, олий таъ-лим олган мутахассис са-водли ёза олиши ва адаб-дарсидан узоқлашиб қол-маслиги керак. Фақат бу фанлар ҳар бир ихтисос-ликка мослаштирилиши лозим. Айтайлик, муси-кий таълим оладиган та-лабага шеърят ва унинг назарий асослари ўрга-тилса, бўлажак шифо-корларга шу соҳа билан боғлиқ жажон адабиёти намуналарини ўқитиш орқали ҳаёт сабоқлари берилса... Тўғри, адаби-ёт ҳамма учун бирдай за-рур ва бир хил ўтилиши мумкин. Аммо ана шу бир хилликнинг 50 фои-зи ихтисосликка мосла-штирилса, мақсадга мувофиқ бўларди. Бун-дай дарсларни ўтиш учун фанлараро интеграция жуда муҳим. Демак, ба-дий адабиётни ҳам их-тисосликка мослаб ўтиш мумкин, бунинг учун у-стозлар қуқур билим ва тафаккурга эга бўлиш-лар лозим.

Турли ихтисосликлар дастурини, жумладан, педагогика институ-тлари ва университетлар дастурларини қайта на-зардан ўтказиб, фанлар тузилишини, уларни ўқитиш кетма-кетлигини

Мирзакомол АЮБОВ,
Геномика ва биоин-форматика маркази-нинг кичик илмий ходими:

— Болалигимизда ҳар куни мактаб томон йўл оларканмиз, баъзида синфдош дўстларимдан «Нега доим мактабга бо-ришимиз керак, келинг-лар, бугун футбол ёки бошқа қизиқарлироқ ўйин ўйнайлик, бу анави зерикарли дарслардан яхшироқ» қабилидаги гапларни кўп эшитардим. Тўғриси, бу каби ундо-ларга унчалик парво қил-масдим. Шунинг учун бўлса керак, кўп ҳоллар-да синфдошларимдан ажралиб қолаётгандек хис этардим ўзимни. Аммо йиллар ўтиб, мак-табда олган билимларим-из меваси талаба бўлиш бахтига эришган-нимда, ўша пайтлардаги «олтин лаҳзалар» нақа-дар қадрли эканини юракдан хис этганим бор гап. Ундан кейин уни-верситет ҳаёти, профес-сор-ўқитувчиларимиз-нинг сабоқлари мен учун кўнглигочар тадбир ёки бемани базмлардан аф-залроқ эканини тушуниб етгандим. Бакалаврият босқичини тамомла-ганимда келажак режала-рим аллақачон шаклла-ниб бўлганди ва шу мақ-сад йўлида Ўзбекистон Миллий университети-нинг биология-тупроқшу-нослик факультети гене-тика йўналиши магистр-атурасига ҳужжатларимни топширдим. Имтиҳон-лардан етарли балл тўплаб, ЎЗМУ магистран-тларидан бирига айлан-дим.

Айни пайтда Ўзбекис-тон Республикаси Фан-лар академияси, Қишлоқ ва сув ҳўжалиги вазир-

Кейинги пайтларда ўтаётган ҳар бир йил ме-нинг ҳаётимда янгидан-янги ўзгаришлар ва юк-салишлар йили бўлиб бормоқда, десам мубо-лага бўлмаса керак. 2011 йили Ҳиндистон давлатида бир неча на-фар тенгдошларимиз қатори таълим олиб, ин-глиз тили бўйича билим-ларимни яхшилашга ва ёш тадқиқотчи учун му-ҳим ҳисобланган дунё олимлари томонидан амалга оширилаётган илмий янгиликларни шу тилда бевосита ўқи-б, ўрганиш имкониятига эга бўлдим. Албатта, инсон эришган муваффақиятла-ридан ҳеч қачон қониқ-майди. Чунки ҳар доим режалаштирган ишла-рининг маълум қис-мигана амалга ошади, ҳолос. Қолганлари эса келажак режалари билан йўғунлашиб кетади. Бу — ҳаёт қонуни. Фан риво-жи ҳеч қачон тўхтаб қол-мас экан, биз ҳам изла-нишлардан бир лаҳза бўлса-да тўхтамаймиз. Бугунги қилинаётган иш-ларимиз эртага кўпчи-ликка нафи тегса, ўша бизнинг асосий ютуғи-миз бўлади.

Эркинжон РАЖАБОВ,
ЎЗР ФА
Тарих институти тадқиқотчиси:

— Якунланаётган йил-нинг менга тўхфа этган энг қувончли ҳадяси йил мақаддимасида Ўзбекис-тон Фанлар академияси Тарих институтига ста-жёр-тадқиқотчи-изланув-чи сифатида қабул қилинганим, олий дар-гоҳда изланишларим ва тахсилни давом эттириш имкониятига эга бўл-ганим, десам адашмайман.

Муҳаммаджон ҚУРОНОВ,
педагогика фанлари доктори, профессор,
«Воқеликка муносиб шарҳ» номинацияси голиби

Дунёда газета кўп. Маълум бир соҳага ихтисослашган газеталар ҳам бисёр. Лекин «Ma'rifat» ўзгача. Унинг саҳифаларида мамла-катимизда бугун жажон ўрнаётган таълим-тарбиянинг «пульси»ни сезасиз. Нашр илғор ўқитувчиларимиз, мураббийларимизнинг таж-риба, ютуқ, топишларини, жажон педагоги-каси янгиликларини тандирдан ҳозир чиққан нондек педагогларимизга элтади.

«Ma'rifat» газетасини одамга ўхшатиш мум-кин бўлса, у ўхшаса, мураббийга ўхшайди. Чунки янгилик тез ва соз етиб борсин. Ҳар бир ўқитувчи, мураббийга. Бир мураббийнинг ютуғи 1000 мураббийнинг ютуғига айлансин.

«Ma'rifat»нинг қанотида илм ҳам, ҳаёт ҳам, тажриба ҳам, бадиият ҳам, энг муҳим ишти-моий-сиёсий янгиликлар ҳам елиб, етиб бораёт-тир.

«Ma'rifat» исми жисмига мос — маърифат-парвар газета. Унда зиёлиларни мамлақати-мизда кечаётган ислохотларга дахлдорликка ундоовчи даъват бор. Бундқдор гоҳлар фазила-тидан баҳраманд қилади. Вайронкор гоҳлар залолатидан огоҳлантиради. Мураккаб мавзу, муаммоларни педагогик талқин қилиб, педагог-ларимизнинг илмий-амалий кўмакчисига айла-нади.

Бу маърифатчиларнинг тинимсиз меҳнати маҳсули. Янги йилнинг билан, маърифат аҳли. «Обод турмуш йили»да ҳар бир ўқувчи онги, қалбида ободлик уруғларини екишдан ҳорманг!

Сарҳисоб этадиган бўлсам, йил давомида тадқиқотчи фаолиятида жуда муҳим ўрин тутувчи, унинг самарали фаолият олиб боришини белги-лаб берувчи талабчан ус-тозларим ёрдамида ил-мий-тадқиқот мавзумини тўғри танлай олганим бўлди.

Поёнига етаётган йил давомида асосий эъти-бор, бутун диққатимни илмий-тадқиқот мавзуси-га доир материалларга қаратдим. Тадқиқот мав-зумининг асосини ташкил этадиган илмий манба-лар, адабиётлар, архив ҳужжатлари билан тани-шиш, тўплаш мақсадида вақтимнинг асосий қис-мини Алишер Навоий но-мидаги Ўзбекистон Мил-лий кутубхонаси, Фанлар академияси асосий ку-тубхонаси ҳамда Респуб-

лика Марказий Давлат архивида ўтказдим, изла-нишларим натижасида ҳали илмий истеъмолга киритилмаган янгидан-янги маълумотлар, ман-балар топдим, уларнинг айримларини мақола, те-зис тарзида илмий кон-ференция тўпламлари, журналларда эълон қил-дим.

Кўпйилик инсонлар қатори эски йилда амал-га оширишга улғура ол-маган мақсадлу ниятла-римни янги йилда амал-га оширишни ният қил-дим, уларга қўшимча ра-вишда янгидан-янги орзу-истакларни дилга тугдим. Ахир, мақсадла-римиз-ку бизни ҳаракат-га ундайдиган, куч бера-диган...

Бехзод
ФАЗЛИДИНОВ
тайёрлади.

Байрамлар болалар шодонлиги, хурсандчилиги билан қизғин ўтади. Кичикинтойлардаги кўтаринкилик катталар руҳиятига ҳам кўчиб, хонадон муҳаллаларда шодиёна авжига чиқади. Айниқса, боғча ёшидаги болаларнинг қизиқувчанлиги боис байрам билан боғлиқ саволлар ёмғири остида қоламиз. Хайёллари чексиз ўғил-қизларнинг билишга ташналигидан унумли фойдаланиш зарур. Хўш, Янги йил айёми ва байрам қаҳрамонлари ёрдамида болаларда қандай хислатларни шакллантириш мумкин? Бу жараёнда тарбиячидан қай даражада методик уддабуронлик талаб қилинади?

Пойтахтимиздаги 292-мактабга таълим муассасаси тарбиячиси Нигора Ясинова кичик гуруҳ тарбияланувчилари билан Янги йил эрталигини ўтказди. Тадбирда фақатгина совға улашиш анъанасидан йироқлашиб, турли миллий эртак қаҳрамонлари иштирокида театрлаштирилган саҳна кўриниши намойиш қилинди. Болалар арча атрофини айланиб, шунчаки рақс тушмади. Балки, сунъий қор копточкалари ёрдамида қорбўрон ўйнашди ва энг чаққон ҳамда тўғри санаган кичикинтойлар алоҳида раббатлантирилди. Жисмоний ривожлантириш ва математик тасаввурларни шакллантириш машғулотларининг натижаси ўлароқ болалар эртак қаҳрамонлари билан фаол ўйин ўйнашди ва саволларга тезкорлик билан жавоб берди. Манتيкий жумбоқларга эса бироз ўйланиб ечим топишди. Олайлик, «Қор ёққан дарахт шохига иккита майна кўниб турганди. Иккита майна учиб кетди. Нечта қуш қолди?» деган саволга турли ечимлар айtilди: «Қуш қолмади», «Шохнинг ўзи қолди», «Қорда қушнинг изи қолди».

Нигора Ясинова эрталикнинг мақсадлари қандай воситалар ёрдамида очиб берилгани хусусида шундай деди:

— Ҳар бир эрталikka бир ой олдин тайёргарлик кўра бошлаймиз. Аввало, болалар билан шеър, матнларнинг мазмунини ҳақида гаплашиб, сўнгра гуруҳ бўлиб ёд оламиз. Байрам қаҳрамонларининг иштирокини ҳам мақсадли уюштирдик. Улар давлат талаблари бўйича болалар билиши керак бўлган билимларни мусобақа, ўйин тарзида сўрашди. Бошқа пайтлари шундай сўров ўтказсангиз, жавоблар бугунгидек жонли чиқмаслиги мумкин. Бироқ бу галги машғулот эртак қаҳрамонлари иштирокида бўлганлиги сабабли савол-жавоблар қизғин кечди.

Эрталикдан сўнг ҳафта мобайнида Янги йил таассуротлари орқали болалар билан ривожланти-

— Сешанба куни нутқ ўстириш машғулотида байрамдаги эртак қаҳрамонлари ҳақида суҳбат олиб борилади. Зумраднинг ақли, меҳнаткашлиги туфайли жониворлар ёрдам бергани, Қимматнинг дангаси, кўполлиги туфайли аёзда қолиб кетгани таъкидланиб, ўрмон ҳайвонлари тимсолида ёлғончилик қораланиб, яхши хислатлар шакл-

танлаш малакаси ривожлантирилади. Пайшанба кунги атроф-олам билан таништириш машғулотида қиш фасли, бу мавсумда юз берадиган табиат ҳодисалари ҳақида суҳбат қурилади. Жума куни эса арча ўйинчоқларини ясайдилар... Шу тариқа тизимли маълумотларнинг берилиши тарбияланувчиларда мавзули билимлар банки яратилишига асос бўлади.

Келинг, шу ўринда яхшиси мазкур машғулотни оқилона ташкил этиб, яхши самарага эришадиган Юнусобод туманидаги 486-МТМнинг катта гуруҳ тарбиячиси Дилдора Мансурхонова тажрибасини келтирамиз. Мураббия ватма қоғозга катта қилиб арча расминини чизди. Болаларга намуна сифатида ўйинчоқлар кўрсатилди. Ранг танлашнинг ихтиёрий экани айтилгач ҳамма ўзи ясаган ўйинчоқларни турли рангларга бўяди. Ҳар бир бола тайёр арча безагани ўрмон маликасининг турли шохларига ўз қўли билан илиб чиқди. Машғулот якунлангач эса, тарбиячи ва муассаса психологи Гулчеҳра Расулова ҳамкорликда таҳлилга киришди. Ёрқин рангларда ўйинчоқ ясаб, арчанинг баланд қисмига ёпиштирган болаларнинг мониторинг натижалари ҳам юқорилиги кўзга ташланди. Аксинча, қорамтир ёки умуман бўялмаган безакларни арчанинг яширин шохлари ва энг пасти омонатгина илдирган болаларнинг камгаплиги, кўрсаткичлари ҳам юқори эмаслиги аниқланди. Ҳам машғулот, ҳам психологик кузатув вазифасини ўтаган бундай тажрибадан сўнг ота-оналар билан ишлаш йўналишлари ҳам белгилаб олинди. Боланинг бирор муаммоси борлиги сезилган бўлса, оилавий муҳити, ота-онасининг унга муносабати ўрганилди. Шу асосда катталарга фарзандида юз бераётган ўзгаришлар, уларни бартараф этишда бефарқ бўлмаслик лозимлиги тушунтирилди...

Қиш — болажонларнинг сеvimли фасли. Айни пайтда мактабга таълим муассасаларида қумуш фаслнинг кўрку тароватига ҳамоҳанг машғулотлар ўтказиб, «Кайфият дарахти» психологик кузатувини олиб бориш мақсадга мувофиқ. Бу кичикинтойларнинг қизиқишларини, муаммоларини вақтида аниқлашга ёрдам бериб, мавзу доирасидаги билимларини бойитилади.

Насиба ЭРХОНОВА,
«Ma'rifat» мухбири

АРЧА АТРОФИДАГИ БОЛАЛАР

уларга эртак қаҳрамонлари орқали
янги билимлар бериш осон кечади

рувчи машғулотлар олиб борилиши ҳақида муассаса методисти Мурат Махмудованинг фикрларини келтириш ўринли:

Ҳафта ўртасида ўтказилган тасвирий санъат машғулотида Янги йил, қиш фасли мавзусида турли расмлар чизилиб, ранг-

Sinab ko'ring

Исоннинг борлиқ ҳақидаги билимлари асрлар бўйи ҳаётий тажриба асосида шаклланиб келган. Масалан, қадимги аждодларимиз ёмғирни кимдир осмондан қуйиб туради, шамолни эса афсонавий маҳлуқ пуфлайди, дея тасаввур қилишган. Бугун эса бу табиат ҳодисаларининг қандай содир бўлишини мактаб ўқувчиси ҳам яхши билади. Чунки замонавий илм-фан кўлга қиритган натижалар дарсларда содда тилда тушунтириб берилиб, кўргазмали куруллар орқали кўрсатилади-да.

3-синф ўқувчиларига

СОДДА АМАЛИЙ ИШЛАР болажонларни мураккаб илмий тажрибаларга тайёрлаб боради

“Бизни ўраб турган ҳаво” мавзусини ўтишда ҳам амалий тажрибалардан фойдаланилса, болаларнинг билим ва тасаввурлари тўлиқ бўлади. Бунда синф гуруҳларга ажратилиб, алоҳида-алоҳида топшириқ берилади. 1-гуруҳга: шарни шишириб, оғзини идишдаги сувга ботирилган ҳолда бўшатиб юборинг. Шардан нима чиқади? 2-гуруҳга: стакандаги сувга бир бўлак кесакни ташланг. Сув юзига кўтарилган майда пуфакчалар ичида нима бор?

Ўқитувчи аввал болаларнинг жавобини тинглаб, сўнгра билдирилган фикрларни ўзи тўлдиради.

Шамол қандай пайдо бўлишини ҳам амалий иш орқали кўрсатиб бериш мумкин. Бунинг учун қоғоз парчалари стол устига сочиб қўйилиб, дафтардан елвизак қилинади. Ҳосил бўлган шамол қоғозларни учуриб юбори. Ўқувчилар тажрибадан дафтар ҳавони бир томондан иккинчи томонга ҳаракатлантириши натижасида шамол ҳосил

бўлганини кўришади. Демак, шамол ҳавонинг ҳаракати экан, деган хулосага келинади.

“Топган топалок” ўйини ҳам болаларнинг табиат ҳақидаги билимларини бойитишга хизмат қилади. Чунки халқ топишмоқлари образли бўлиб, эсда сақлаб қолиш осон кечади. “Қўлсиз, оёқсиз эшик очар (шамол)”, “Ўтда ёнмайди, сувда чўкмайди (муз)”, “Ўйиб олдим, ўрни йўқ (сув)” каби жумбоқлар билан ўқувчиларнинг нафақат топқирлик, зук-

колик қобилиятлари тарбияланади, айни пайтда табиат ҳодисалари тўғрисидаги тушунчалари ҳам шакллантирилади.

Амалий машғулотлар хусусида гап кетса, одатда юқори синфлардаги лаборатория ишлари назарда тутилади. Бошланғич таълимда ҳам юқоридагидек содда кўргазмали дарслар ўтиш болажонларни мураккаб илмий тажрибаларга тайёрлаб боради.

Меҳри ИМОМОВА,
Учқудук туманидаги
10-мактаб ўқитувчиси

ОДАМЗОД ХИЛҚАТИ АКС ЭТГАН “САНЪАТ”

Уни ёшлар орасида оммалаштириш соҳасига бир назар

Спорт — руҳий қувват. Спорт — гўзаллик. Спорт — санъат. Узоқ умр, соғлом ҳаёт гарови. Спорт билан мунтазам шуғулланадиган одамнинг нафас олиши ҳам бошқача бўлади. Қаршингизда сиз билан суҳбатлашаётган одам тетик, бардам, руҳи кўтаринки, дадил-дадил гапираяптими, демек, у спорт билан шуғулланиб туради. Йўғ-э, дейсизми? Ишонинг. Ўзимдан мисол: спорт билан мустақил шуғуллана бошлагандим, тетиклигим хис этдим. Ўзимга ишончим ортди. Ҳамма ишларимга улгурдим. Ўзимда қандайдир куч борлигини сеза бошладим. Дарвоқе, қандай инсонни кучли, дадил деб айта оламиз? Албатта, ўзига, ўз билими ва салоҳиятига ишонган кишигина қучлидир. Жисмоний машқ ва ҳаракатларда чиниқиш инсоннинг иродасини тоблайди, ўзига бўлган ишончини оширади.

Мусобақаларда “пишган” спортчи жисмоний жиҳатдан бақувват бўлиш баробарида, руҳий баркамолликка ҳам эришади: сабрли, кўрмас юракли, ҳаракатчан, жидду ҳахдли бўлади, ҳар қандай вазиятда ҳам ўзини йўқотмайди. Мана, гап қаерда. Ҳалаб бор жойда, мағлубият ҳам борлигини тушуниб етишнинг ўзи ҳаётни англай бошлагандалолатдир. Хусайн Воиз Қоширий шундай ёзади: “Агар курашнинг маъносини нима, деб сўрасалар жавоб бериб айтилми, бунинг маъноси одамзод хилқатида келиб чиқади, чунки одамзод ўз ахлоқини ўзгартириб боради, яъни ҳулқ-атвор ахшилик томон ўзгариши керак ва бу сўзнинг ҳақиқати шундаки, одамда мақбул ва номақбул ахлоқий сифатлар орасида доимий кураш боради, яъни ҳар бир сифат ўзига қарши сифатни даф қилиш пайида бўлади. (Демак) кураш инсон хилқатидаги шу хусусиятини ифодалайди...” (“Футуризм ва сунтроний”).

Демак, спортнинг асл моҳияти танани чиниқтириб, муайян бир меъёрни бажаришга ҳаракат, жисмоний кучгина эмас, балки сабр-сботини синаб, ўз олдига қўйган мақсадларига эришиш, руҳий покланиш ҳамдир. Айнан шунинг учун ҳам Ўртабшумизнинг бевоисита раҳнамолигида мамлакатимизда болалар ва ўсмирлар спортини ривожлантиришга катта эътибор берилаяпти.

Спорт ҳақида жуда кўп гапирishi мумкин. Мақсаддан чалғимаган ҳолда, келинг, тенгдошларимиз, ука-сингилларимизга яратилган спортлар, улардан қай даражада фойдаланилаётгани, спорт турларининг республикамизда қай даражада оммалашаётгани хусусида мулоҳаза юртасак. Бу борада мутахассислар, мутасаддилар фикри, маълумотлари билан ўртоқлашасак. Бир сўз билан айтганда, болалар спортига саёҳат қилсак.

Саёҳатни спорт залларидан бошлаймиз. Э-э, тўхтан! Кун давомида тетик юриш учун баъзи машқларни бажаришни унутибмиз-ку? Қани, қўларни тепага кўтаринг, нафасни тўғри олинг. Бир-икки, бир-икки, бир-икки... Ана бўлди.

Ўқувчилик давримда волейбол ўйнашни жуда яхши кўрардим, — дейди ёш тар-

биячи Мақсуда Йўлдошева бизга собиқ мактаби ҳақида сўзлаб бераркан. — Шу ўйин туфайли жисмоний тарбия фанини орзиқиб кутардик. Лекин киш келгач, хафа бўлиб кетардик. Сабоби, спорт залимиз совиб, томидан тинмай чакки ўтганидан ўйин ўйнаш у ёқда турсин, оддий машқларни бажаришга ҳам шароит бўлмасди. Аттанг, деганча, яна баҳор келиши, кунлар исиниши кутардик. Ҳозирги мактаб ўқувчиларида бу каби муаммолар камроқ бўлса керак, деб ўйлайман...

Ҳа, Мақсудахоннинг гапларини эшитар эканман, ўзимнинг ҳам ўқувчилик даврим, айниқса, жисмоний тарбия дарслари эсимга тушиб кетди. Спорт залимизга ёнгингарчилик ҳалал бермас-да, ичининг совуқлиги кунлар исигунча сабр қилишга мажбур этарди. Мураббийимиз қалинроқ кийинтирдик, очик майдончаларда югуртирар, шароитга қараб мусобақалар уюштирарди. Лекин қор ёғиб қолса, унинг ҳам қўлидан ҳеч нарса келмасди.

Спортга қизиқиш болада асосан жисмоний тарбия дарсларида уйғонади. Айниқса, спорт заллари замон талаблари асосида қурилиб, ўқувчилар ихтиёрига топширилган, биз айтган баъзи камчиликлардан ҳоли бўлса, бу факатгина боланинг эмас, балки жисмоний маданиятини ўргатуви мураббийларнинг ҳам иштиёқига иштиёқ, ғайратига ғайрат қўшади. Суҳбатдошим айтганидек, ҳозир бу каби муаммолар ўқувчиларни қийнамайди. Замонавий спорт анжомлари билан таъминланган спорт заллари мураббий дарсини ўзгача мароқ билан ўтади, нима дедингиз?

Шу ўринда мавзуга тааллуқли бир маълумотни эслаб ўтасак: 2002 йил 24 октябрда тузилган Ўзбекистон Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси мамлакат ёшларини спортга жалб этиш, улар орасида спорт турларини оммалаштириш мақсадида спорт объектиларини қуриш, уларни зарур анжомлар билан таъминлаш, ёш спортчиларни халқаро мусобақаларга олиб чиқиш каби хайрли ишларни амалга ошираётган бўлса, “Ёшлик” жисмоний тарбия ва спорт жамияти умумтаълим мактаблари ўқувчилари ўртасида соғлом

турмуш тарзини тарғиб қилиш, дарсдан ташқари спорт — соғломлаштириш ишларини ташкил этиш ҳамда болалар ва ўсмирлар спорт мактаблари, жисмоний тарбия клублари фаолиятини мувофиқлаштириш борасида қизгин иш олиб бормоқда.

Биз мақола ёзиш жараёнида республикамизнинг деярли барча ҳудудларидаги ҳолат билан танишиб чиқишга ҳаракат қилдик. Биргина қорақалпоғистонлик ёшларга яратиб берилган шароитлар мисолида республика миқёсида қилинаётган ишлар кўламини кўришга уринсак.

Шу ўн йил мобайнида Қорақалпоғистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги ҳузуридаги Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси томонидан 126 объект қурилган бўлса, 114таси спорт иншооти-дир.

— Шундан 3та I ТИП, 5та V ТИП иншооти, 1 якка тартибдаги спорт манежи, 1 мажмуа, 72та умумтаълим мактаблари қошида спортзал, 25та спорт объекти ва майдончаси реконструкция қилинди. — дейди жамғарма мутахассиси Асқар Жиенбаев бизга шу ҳақда маълумот бера экан. — Бундан ташқари, 2та ёпиқ сузиш ҳавзаси, 5та болалар спорт майдончаси, 12та мусика ва санъат мактаби қурилиб, болалар ихтиёрига топширилди. Бу йил дастурга қиритилган 5та янги, 5та мактаб қошида спорт зали, жами 10та объектни қуриш ишлари якунланди...

Умумий ҳисобда республикамизда болалар спортини ривожлантириш жамғармаси томонидан шу кунга қадар мамлакатимиз ёшлари учун 1647та иншоот қуриб, фойдаланишга топширилган. Шулардан 1305таси қишлоқ жойларида барпо этилган.

— Аниқроқ айтадиган бўлсак, тўртта ТИП бўйича 253та спорт иншооти, 861та спорт зали янгидан қурилди, 251таси реконструкция қилинди, 2таси капитал таъмирланди. — дейди Ўзбекистон Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси бош мутахассиси Хусан Насруллаев. — 2008—2012 йиллар давомида 96та болалар сузиш ҳавзаси капитал таъмирдан чиқарилди. Фойдаланишга топширилган қўлпаз спорт заллари Франциянинг “Geflor” компанияси томонидан ишлаб чиқарилган сунъий қоплама билан қопланди...

Мана, спорт заллари ва иншоотлар ҳақидаги маълумотлар билан танишдик. Энди бироз нафасни ростласак. Мабо-до толиққан бўлсангиз, чигал ёзди машқларини бажариб олинг. Истасангиз, ёнимда қоптоқ бор. Уни бир-биримизга узатиб туриб ҳам суҳбатимизни давом эттиришимиз мумкин.

Қоптоқ билан ўйнаб туриб, анжомлар хусусида гаплашасак.

Ундан аввал бир қарор билан танишиб қўйсак ҳам ёмон бўлмасди: Адлия вазирлигида рўйхатдан ўтказилган “Болалар спортини иншоотлари, умумтаълим мактаблари ҳамда касб-ҳунар коллежлари ва академик лицейларнинг спорт залларини спорт анжомлари билан таъминлаш меъёрларини тасдиқлаш тўғрисида”ги 2009 йил 11 ноябрдаги 2039-сонли қарорга асосан республикадаги барча умумтаълим мактаблари 32 номдаги спорт анжомлари билан мунтазам таъминлаб борилади.

Бундан беш йил олдин маҳаллий корхоналарда 120 хил анжоннинг 73таси тайёрланган бўлса, бугунга келиб 118 хилдаги спорт жиҳозини ишлаб чиқариш йўлга қўйилган. Спорт иншоотларида мuddати ўтган анжонлар ўрнига дарҳол янги-лари келтириб берилади. Бу ерда масъулият мактаб раҳбарлари ва спорт мураббийларига юкланади. Улар ўқувчиларда анжонлардан фойдаланиш маданиятини шакллантиришлари даркор. Бу бор анжонлар омборларда сарғайиб ётсан, узоқ мuddатга етиши учун ишлатмаслик керак, дегани эмас. Авайлаб, спортга меҳр қўйиб фойдаланилса, анжонлар узоқ вақт хизмат қилади.

Мамлакатимизда иш олиб бораётган 536та болалар ва ўсмирлар спорт мактаби, 13та олимпия захиралари коллежи ҳамда 8та республика олий спорт маҳорати мактабида юкори малакали спортчилар етишиб чиқмоқда. 1991 йили юрти-мизда болалар 52 спорт тури билан шуғулланган бўлса, 2012 йилга келиб уларнинг сони 78тага етди. Шулардан 70га яқини республикамизнинг барча ҳудудларида, ҳатто қишлоқ жойларида ҳам кенг ривожланмоқда. Чунончи, Қорақалпоғистон Республикасида бугунги кунда жами 47 715 ўқувчи(шундан қизлар сони — 15 587) спорт билан мунтазам шуғулланмоқда. Соғломлаштириш гуруҳларидаги ўқувчилар сони 75 мингдан ошди.

“Мустаҳкам оила йили”да республикамиз бўйлаб ташкил этилган турли спорт мусобақаларида ҳам ёшлар фаол қатнашди. Уларнинг спорт билан шуғулланишга бўлган қизиқиш ва иштиёқи ортиб бораётганини ушбу кўрсаткичлар орқали илғав қийин эмас: Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси томонидан бир неча ташкилотлар билан ҳамкорликда 569та спорт мусобақаси ва ўқув-йигин машғулотни ташкил этилди. Бу тадбирларга 84 914 ўқувчи жалб этилган бўлса, шундан 33 698 нафари қизлардир. Жамғарманинг вилоят филиаллари ташаббуси билан 21 149та спорт тадбири ўтказилди. Уларда 9 090 391 ўқувчи фаол иштирок этди. Шулардан уч миллиондан орттиги қизлардир.

Ёш спортчиларимизнинг халқаро мусобақалардаги иштироки ҳам йилдан-йилга ошиб бормоқда. Шу кунга қадар чет давлатлардаги мусобақа, фестивалларнинг 321тасида 3715 ёш спортчи жамғарма маблағи ҳисобидан иштирок этган. Улардан 1417 нафари яхши натижаларга эришаётган қизлардир. Ёш спортчиларимиз халқаро майдонларда 23 спорт тури бўйича 309та олтин, 237та кумуш ва 234та бронза медалига сазовор бўлганлар...

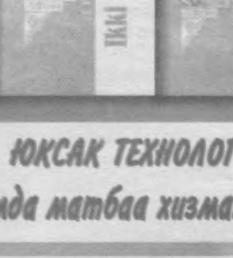
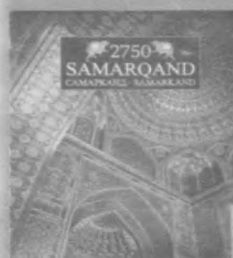
Ана шунча гаплар. Саёҳатимиз шу ерда ўз ниятига етади. Бу каби натижалар рўйхатини яна узоқ давом эттириш мумкин. Сунгги ўйинликка бир назар ташласак, барча соҳалар сингари болалар спортининг равнақ топаётгани, спорт ёшларнинг фаол ҳаёт тарзига айланаётганини кўрамиз. Бугун ёшлар жамоавий, яқакураш ва оммавий спортнинг барча турлари билан мунтазам шуғулланмоқдалар. Биз — ёшлар спортга гўзаллик, санъат, ҳам жисмоний, ҳам руҳий қамолотга етакловчи куч сифатида қараб, ҳар томонлама етук авлод бўлиб вояга етсак, яратилаётган шароитларга муносиб бўламиз!

Соҳиба МУЛЛАЕВА,
“Ma'rifat” мухбири

«SHARQ» нашриёт-матбаа
акциядорлик компанияси

Азиз Ватандошлар!
Барчангизни
ЯНГИ – 2013 ЙИЛ
билан самимий
муборакбод
этамиз!

«SHARQ» – ЎЗ АНЪАНАЛАРИГА СОДИҚЛИК, ЮКСАК ТЕХНОЛОГИЯ, ЗАМОНАВИЙ УСЛУБ!
Барча турдаги ноширлик маҳсулотлари ҳамда матбаа хизматларини тақлиф этамиз.

Мурожаат учун телефонлар: (+99871) 233-56-56; 233-47-97.
Факс: (+99871) 239-43-17 Web: www.sharq.uz E-mail: info@sharq.uz

Мехринисо ҲАМРОЕВА,
Нурота туманидаги
18-умумтаълим мактаби
директорининг
ўқув ишлари бўйича ўринбосари,
халқ таълими аълочиси,
«Самарали методик материал»
номинацияси ғолиби

Сирожиддин САЙИД,
Ўзбекистон халқ шоири,
«Энг яхши мақола»
номинацияси ғолиби

«Ma'rifat»ning doimiy muhlisi sifatida 2013 yilgi sonlarida maktab boshqaruvining demokratik, yangi shakl va tamoyillari, ўқув-tarbiya jarayonini mukammallashtirish, maktab ўқув-moddii bazasidan samarali foydalаниш masalalari kengroq ʻirishilishini, iqtidorli ўқuvchilar bilan ishlash, bilimlar bellashuvi va fan olimpiadalariга тайёрлашда ilgor ўqituvchilar tajribalari, ўқuvchilarga чет tillarini muqammol ўrgatishning samarali usullari berib borilishini maksadga

muvofig deb hisoblayman.

Shuningdek, ўquv-tarbiyaviy, ma'naviy-ma'rifiiy ishlarini tashkil etish yuzasidan ishlab chiqilib, ta'lim tizimiga joriy etilayotgan nizomlar, iyrisonmalar, metodik tavsiyalar va boshqa me'oriy xujжатlar — amalda qullanilayotganda ўqituvchilar qanday muammolarga duch kelishi, bu muammolarni bartaraf etish бўйича педагоglarning fikr-mulohazalari, takliflari alohida rukn ostida berib borilishini taklif etardim.

Qaysiki ta'lim muassasasiga iylimiz tuhsa, davrlardagi birinchi murojaatimiz «Ma'rifat»ni ўqisizmi?» degan savol бўлади. Chunki ma'rifatparvarlik bizning millatimizga hos eng g'uzal hislatlardandir. Ajdodlarimiz tarixning eng qiyin davrlarida ham ma'rifat bobida dunyo ahliga dars berganlar. Shu bois ham milliy goyimizning asosiy tamoyillaridan biri ishlarini ma'rifatli бўлишга undash, ma'rifatli qurishdir.

Yangi yilda ishlariga tilagim yangi, yaxshi kitoblarni topib ўqisinlar, kuproq ўqisinlar. Muxtasham kutubxonalar bu borada ularning xizmatida ekaniini his etib, imkon qadar unumli foydalanislar.

Ёшлик — bebafo fasl. Vakt esa juda tez ўtib ketadi. Istardimki, ёшлиk va vakt musobakasida ёшлиk ғolib kelsin.

«Ma'rifat» muhtariylariga, jamoasiga salomatlik, ijdodiy omadlar tilayman.

«MATBUOT TARQATUVCHI» aksiyadorlik kompaniyasi

Мухтарам юрtdoshлар!
Барчангизни yangi — 2013 yil
bilan samimiy muvoraqbod etamiz!

ЎЗБЕКИСТОН ВАҚТЛИ МАТБУОТ НАШРЛАРИГА ОБУНА БЎЛИНГ!

ТОШКЕНТВИЛОЯТПАХТАСАНОАТ

ХУДУДИЙ АКЦИЯДОРЛИК БИРЛАШМАСИ

**ЯНГИ ЙИЛИНГИЗ
ҚУТЛУҒ
БЎЛСИН,
АЗИЗ ЮРТДОШЛАР!**

(Давоми. Боши газетанинг аввалги сонларида.)

НАНОРОБОТЛАР

ёхуд ассемблерлар хусусида

Аввалги мақолаларимизнинг бирида келтирилганидек, физика бўйича Нобел мукофоти лауреати Ричард Фейнман манипуляторлар ёрдамида алоҳида атомларни бир жойдан иккинчи жойга кўчириш мумкинлиги ва бу жараён ҳозирги кунда маълум бўлган физика қонунларига зид эмаслигини уқтирган эди. Р.Фейнман, шунингдек, атомлар билан ишлаш оладиган манипуляторлар қандай бўлиши кераклиги ҳақида тўхтади. Олимнинг фикрича, шундай қурилмани яратиш керакки, у ўзининг ўн марта кичик нусхасини яратсин. Янги кичик қурилма яна ўзининг ўн марта кичик нусхасини яратсин ва бу жараён қурилма ўлчамлари атом ўлчамига яқинлашиб келгунча давом этсин. Бундай кичик қурилмалардаги ўзаро таъсир қўлларининг бир-бирига нисбати ўзгаради. Атом масштабидаги қурилмаларда асосий ролни молекулаларо қўчлар ўйнайди. Бундай қурилмалар наномашина ёки нанороботлар деб аталади. Улар атомлар ва молекулалардан макрообъектларни йиғиш мумкин. Бунинг учун нанороботлар зарур микродаржа молекула ва энергия билан таъминланса ҳамда уларнинг хотирасига макробюмларни йиғиш дастури ёзиб қўйилса, етарли бўлади.

Эрик Дрекслер «Бунёдкор машиналар ва бўлажак нанотехнологиялар эраси» асарида нанороботлар ўрнига компьютер назоратида ишлайдиган, субмикроскопик механик манипуляторларга эга қурилма — «ассемблер» (инглизча assembler — йиғувчи демекдир) гоёсини илгари сурди. Репликация (ўз нусхасини яратиш)га қодир бўлган, нисбатан оддий кимёвий қурилиш блоклари (атомлар, молекулалар ва ҳ.к.)дан исталган молекуллар структура ёки қурилмани йиғиш учун дастурланган молекуллар машина **ассемблер** деб аталади. Демак, ассемблер молекуллар компьютерда ўрнатилган дастурга асосан, ўз нусхаларини яратиш қобилиятига эга бўлади. Агар шундай ассемблернинг бир донаси яратилса, бир неча соатдан сўнг минглаб нусхасини олишимиз мумкин.

Алоҳида атомлар ва молекулалардан макрообъектларни йиғиш оладиган, ассемблерга нисбатан йирик қурилма **нанофабрика** деб юритилади. Ассемблер нанофабриканинг хусусий ҳоли ҳисобланади. Жуда катта гуруҳларга бирлашиб ишлайдиган ассемблер ёки нанофабрикалар ва махсуслаштирилган наномашиналар кам харажат билан исталган макрообъектларни яратиши мумкин. Улар хотираларидаги дастур асосида ҳар бир атоми юқори аниқликда зарур ерга жойлаштириб, юқори сифатга эга махсусотларни ишлаб чиқаришга қодир бўлади. Фойдаланилмаган молекулалар ҳам шунчалик аниқ назорат остига олинган бўладики, ишлаб чиқариш жараёни деярли чиқиндисиз бўлади. Бундай ёндашишнинг тўғри эканини рибосомалар мисолида тасвирлаб бериш мумкин. Олдинги мақолаларимизнинг бирида ҳужайраларнинг ўз-ўзидан равишда ўзини ўзи яратиш қобилияти ҳақида ҳикоя қилган эдик. Ҳужайрадаги рибосома молекулалари 20та аминокислотадан сайёрамиздаги исталган тирик организмларда фойдаланиладиган барча оксилларни ишлаб чиқара олади. Бир неча куб нанометр катталикидаги рибосома, оксилларнинг таркибий қисми — аминокислоталарни муайян тартибда кетма-кет бириштириб, деярли исталган турдаги оксилни ҳосил қилишга қодир. Бунинг учун рибосома керакли аминокислотани танлаб олиш имконига эга. Худди шунга ўхшаш, ассемблерлар ўйриқнома(дастур) бўйича ихтиёрий молекуллар структурани яратиши мумкин. Бироқ ассемблер кимёвий боғланишларни рибосома каби бир кўринишда эмас, балки турли кўринишларда шакллантира олади.

Ҳозирги кунда олимлар биологик материаллар (аминокислоталар, оксиллар, РНК, ДНК молекулалари ва ҳ.к.) асосида биринчи экспериментал сунъий наномашиналарни яратишга уринмоқдалар. Масалан, **Purdue University (АҚШ)** олимлари РНК молекулаларидан наномашиналарни яратишда қурилиш материал сифатида фойдаланиш мумкинлигини исботлашди. Бундай органик наномашиналарнинг имконияти чегараланган, албатта. Бу тилдаги нанороботлар юқори температура ва босимга ҳамда кимёвий агрессив муҳит ва радиация таъсирига чидай олмайдди. Бундан ташқари, қаттиқ жисмларни қайта ишлаш олмайдди. Шунинг учун ҳам наномашина — ассемблерлар тирик тизимлар билан бир қаторда, техник тизимлар асосида ҳам йиғилиши зарур. Техник ассемблер жуда мураккаб қурилма бўлишига қарамай, функционал имкониятлари жиҳатидан унга ўхшаш бўлган тирик тизимдан йиғилган ассемблерга нисбатан анча оддий тузилган бўлади. Ассемблерни яратишда мо-

дур ўсулини қўллаш ва унинг деталларини ҳозирдан ишлаб чиқишни бошлаш мумкин. Ассемблерлар деярли барча структураларни ярата олиш билан бирга, олдин таъкидлаганимиздек, ўзига ўхшаш бошқа ассемблерларни ҳам йиғи олади. Шундай қилиб, ассемблерларни ишлаб чиқариш таннархи фақат ҳамашё ва энергия нархларидан иборат бўлади.

Нанотехнологияларда асосий мураккаблик биринчи ассемблерни яратишдир. Бунинг учун бир неча йўналиш мавжуд. Улардан бири сканловчи туннель микроскоп ва атом-куч микроскопларини янада такомиллаштиришдан иборат. Бу микроскоплар атом ва молекулаларни фазода етарлича аниқлик билан жойлаштира олиши учун зарур бўлган позиция аниқлик ва етарлича қамраб олиш кучига эга бўлиши шарт. Бу йўналишда муайян ютуқларга эришилди(газетанинг 2012 йил 17 октябрь сонига қarang). Аммо бу усулда фақат нано ва микроўлчамдаги объектларни йиғиш мумкин. Бирламчи ассемблерларни яратишга оид бошқа йўл кимёвий синтез йўлидир. Эритмада ўз-ўзидан йиғилиш хосасига эга бўлган фаол кимёвий компонентларни ҳосил қилиш ва синтезлаш мумкин. Ассемблерларни яратишнинг яна бир йўли биокимё билан боғлиқ. Рибосомалар ихтисослаштирилган ассемблерлар ҳисобланади ва биз улардан универсал ассемблерлар яратишда фойдаланишимиз мумкин.

Универсал ассемблерлар физика ва кимё қонунларига зид эмаслиги ҳақида Э.Дрекслер ўзининг «Наносистемалар» (1992) китобида айтиб ўтган эди. Бу китобда, шунингдек, универсал ассемблерлар кенг қўламда фойдали объектларни, шу жумладан, ўта юқори қувватли компьютерларни яратишга қодир экани ҳам баён қилинган.

Дизассемблер — объектларни атомларга ажратиш ва уларнинг структураларини эслаб қолишга қодир бўлган наномашинадир. Дизассемблерлар ассемблер ва компьютерлар билан бирга ишлаши керак. Масалан, бирор объектнинг нусхасини тайёрлаш учун дизассемблернинг структурасини атомма-атом бўлакларга ажратади ва атомларнинг турлари, қандай жойлашгани ҳақидаги ахборотни ассемблернинг компьютерига йўналтиради. Бундан кейин эса ассемблер бу ахборотдан фойдаланиб, объектнинг минглаб нусхасини йиғиши мумкин.

Одамнинг вақт ўтиши билан қариши сабаби нимада? Замонавий геронтологларнинг фикрига кўра, қаришнинг асосий сабаби молекуллар табиатга эга. Ташқи таъсирлар натижасида молекулалар атомларга ажралиши, бошқа турдаги молекулаларга айланиши ва структураси ўзгариши мумкин. Бу ҳолда уларнинг ўз функцияларини бажариш самарадорлиги ўзгаради. Вақт ўтиши билан одам организмидаги молекулаларнинг шикаст етказувчи омиллар таъсирида функционал қобилиятларини йўқота бошлашни молекуллар даражадаги қариш деб изохлаш мумкин. Қарилikka қаршиллик кўрсатиш учун организм структурасини молекуллар даражада мунтазам равишда тўғрилаб, тузатиб бориш зарур. Нанотехнологияларнинг жадал ривожланиши натижасидаги қаришга олиб, бир неча ўн йиллардан кейин қариш жараёнини сусайтириш, кейинчалик эса умуман тўхтатиш ҳам мумкин бўлади. Кексаликни даволаш жараёни тахминан қуйидагича амалга ошади. Мижозга инъекция орқали молекуллар роботлар (нанороботлар) киритилади. Даволаш даврида ассемблерлар молекула ва ҳужайраларнинг маълум фрагментларини топади ва уларни зарур ерга улайди ёки четлаштирилади, махсус дастур асосида молекулалар ва ҳужайралар структураларини қисмларга ажратади ва йиғида. Ассемблерлар ҳужайраларнинг ичига қира оладиган ва уларнинг структураларини ўрганиб, ташхис қўя оладиган ҳамда зарур бўлганда уларни ўзгартира оладиган наномашиналарни йиғишга қодир бўлади. Ҳужайраларни таъмирлай оладиган бундай наномашиналарнинг ўлчамлари бактерия ва вируслар катталигида бўлиб, тўқима ва ҳужайраларнинг ичига кириш ҳамда ҳужайра мембранасини очиб-ёпиш имкониятига эга бўлади. Таъмирлаш машиналари ҳужайра ичига, биринчи навбатда, ҳужайраларнинг таркибий қисми ва уларнинг функционал ҳолатларини баҳолайди ва зарур «таъмирлаш» ишларини бошлайди. Улар бирма-бир молекулалар ва структуралар устида ишлаб, зарарланган ҳужайра ва тўқималарни кейин, ўз навбатида, бутун органларни тўлиқ тиклайди. Шундай қилиб, таъмирлаш машиналари одам организми соғлигини тўла ахшिलाди.

Васила
КАРИМОВА,

психология
фанлари доктори,
профессор, «Энг
яхши мақола»
номинацияси голиби

Дунёда тенги йўқ халқимиз бор. Узоқ қишлоқда истикомат қиладиган оддий фермер ёки ўқитувчимиз, йирик мегаполисда яшайдиган фуқароми, барчамиз маърифатга интиламиз. Маърифатли инсонларни қадрлаймиз. «Олим келибди қўшиникига, деса, яхши қўйлагини қийиб, самимий саломлашиш, фикр алмашинишга ошиқадиган халқимиз. Шу боис ҳамма учун қадрли ва суюкли бўлиб қолган «Ma'rifat» газетасини ҳам номи учун, ҳам элга етказайтган маърифати учун ардоқлаймиз. Ўйлайманки, «Обод турмуш йили»да ҳам кўнгул ободлигига ҳаётимиз фаровонлигига эришишда ушбу нашрнинг ўз ўрни ва салмоқи бўлади. Мен фурсатдан фойдаланиб, фикр-мулоҳазаларимизни айтмоқ учун минбар бўладиган зиёлилар газетасининг ўқувчилари янада қўйалишини, ўқиган сари онги ва шуури кенгаювчи устоз ва шоғирларнинг хонадонларига тинчлик-хотиржамлик, бахт-саодат ва фарзандларимизга қамқилик тилайман.

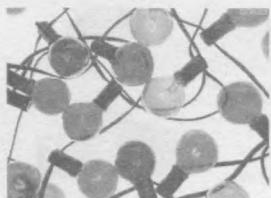
Охириги ўйилликларда кўп олимлар ўзларининг нанофабрика ва ассемблерни яратиш концепцияларини тақдир қилдилар. Бу ҳақдаги ахборотни Р. Фрейтас ва Р. Меркленнинг «Kinematic Self-Replicating Machine» (2004) китобидан топиш мумкин. Бундай қурилмаларнинг реал пайдо бўлиши мумкинлиги ва уларнинг имкониятлари Буюк Британия қироллиги муҳандислик академияси (2004 йил) ва АҚШ Миллий академиясининг (2006 йил) ҳисоботларида эълон қилинган.

Ассемблернинг яратилиши улкан имкониятларни туғдиради. Нанофабрикани ярата оладиган даражадаги нанотехнологияларга эга жамият барча иқтисодий ва экологик муаммоларини ҳал қилиш ҳамда турмуш даражасини мисли қўрилмаган тарзда кўтаришга қодир. Бундай юқори даражадаги нанотехнологиялар нанотиббиёт, ўта қувватли компьютерлар, мия-компьютер интерфейслари, мияни сканлаш ва хавфсизлик билан боғлиқ технологияларнинг беҳад ривожланишига олиб келади. Шундай қилиб, келажакда ассемблерлар яратилиши натижасида инсон ҳаётида рўй бериши мумкин бўлган ўзгаришларни, тарихда бугун машиналари ёки электр пайдо бўлгандаги ҳол билан солиштириш мумкин.

Комил МУҚИМОВ,
ЎзРФА академиги,
физика-математика
фанлари доктори, профессор

(Давоми бор.)

Мамлакатимизнинг бош майдони — Мустақиллик майдони бугун ҳар қачонгидан ҳам гавжум! Қад ростлаган улкан арчанинг чиройи кишини ҳайратга солади. Айниқса, кеч туша бошлаши билан бутун майдон узра ажиб манзарага гувоҳ бўламиз. Минглаб чироқлар ял-ял ёниб майдон кўркига янада мафтункорлик бағишлаган. Онасининг бағрида ҳайрат билан термулиб турган кичкинтойнинг қора-чиқларида милт-милт этаётган чироқларни кўриб завқланиб кетасан киши. Нафақат болалар, балки катталарнинг ҳам байрам қувончига қувонч қўшадиган, ҳар бир хонадоннинг азиз мезбонига айланган электр чироқларининг кашф этилишига нима туртки бўлгани, унинг тарихи ва бугуни ҳақида нималарни биламиз?

Дастлаб ёғочни, кейинчалик эса чакмоқтошни бир-бирига ишқалаб олов ҳосил қилиш орқали буюк кашфиёт — электр чироқнинг кашф этилиши сари ilk қадам қўйилди. Оловнинг кашф қилиниши ва хонадонимизни зийфа тўлдириб турган лампалар ўртасидаги вақт ўн минг йилдан зиёددроқ даврни ўз ичига олади. Лампанинг кашф этилиши тасоддий ҳодиса бўлмай, ҳозирги кўринишига келгунга қадар кўплаб олимларнинг тер тўкишига сабаб бўлган.

Бундан 4000 йил муқаддам Кичик Осиёда ёнувчи тошлар лампа вафасини ўтаган бўлса, 1000 йил олдин инсоният пахта ва шу каби хомашёдан пиллик эшиб, мой тўлдирилган идишга солиб биринчи чироқни кашф қилган. Бу чироқлар вақт ўтгани сари такомиллаша борди ва жинчироқ, мойчироқ, қора чироқ, кerosин чироқ каби номлар билан атала бошланди. Буларни шартли равишда олимлар лампанинг дастлабки кўриниши эди, дейишади. Чироқлар инсониятга тунда ҳам меҳнат қилиш имкониятини яратиб, энг яқин кўмакчисига айланди. Аждодларимиздан бизгача етиб келган битиклар, достону газаллар, гўзал рубоийлар шу чироқлар ёруғида ёзилган бўлса, не ажаб.

Бу ҳолат эрамиздан аввалги 500 йилда Греция ва Римда ilk бор шамнинг ихтиро қилинишигача давом этди.

ТОКНИНГ ТУРТИКИСИ

Эрамиздан аввалги даврларда ҳам электр, магнетизм тўғрисидаги тушунчалар, қарашлар мавжуд бўлган. Улар замонлар оша ривожланиб, мукаммаллашиб борди. 1672 йилга келиб зарядлар мавжудлиги, улар нафақат тортишиб, балки бир-бирини узоқлашиш кучига ҳам эга эканини немис олими Герике исботлаб берди. XVII асрнинг биринчи ярмида кашф қилинган электр ўтказувчанлик ҳодисаси неча-неча олимлар-

нинг уйқусини қочирди. Электр токини ўз измига солиш, ундан унумли фойдаланиш устида шамлару фонуслар ёруғида тинимсиз изланишлар олиб боришди.

Бу изланишлар оқибатида Александр Вольт томонидан 1782 йили электроскоп ва

ЯНГИ ЙИЛНИНГ АЗИЗ МЕЗБОНИ

1800 йили биринчи электр токи ишлаб чиқарадиган генератор яратилди. Андре Мари Ампер "электр токи", "электр занжири" тушунчаларини фанга олиб кирди. Электр токининг кашф этилиши лампаларнинг яратилишига туртки бўлди.

ЛАМПАНИНГ ЯРАТИЛИШИ

ёхуд қоронғу зулматнинг чекиниши

Ток кашф этилгандан кейин олимлар ана шу электр энергияси билан дунёни ёруғликка буркайдиган, қоронғу зулматда ҳамроҳ бўладиган лампани яратиш мақсадида тинимсиз тажрибалар олиб бордилар. Lampra.ru сайтида келтирилишича, 1830 йили биринчи парафин шамлар кашф қилинди ва шу асосида орадан ўн йил ўтиб немис физиги Грове инерт газ босими остида ишлайдиган платина толали чўғланма лампани ихтиро қилди. Шундан сўнг, бу йўналишда ҳам ишлар қизғин тус олди. Физик олим Генрих Гебелнинг Америкада дўконини ўзи яратган симли лампалар билан ёритиши, Санкт-Петербург кўчаларида А.Лодигин лампочкаларининг ўрнатилиши, П.Яблочковнинг паровозга ўрнатиладиган проектор орқали темир йўллари ёритиш мосламасини ишга тушириши, АҚШда қолбасиз платина лентали лампанинг яратилиши инсоният ҳаётини тубдан ўзгартириб юборди.

1878 йили англиялик олим Сван томонидан стерженли лампа яратиш таклифи илгари сурилди. Эдисон эса илли лампаларни яратди ва патент

олди. 1882 йили рўй берган оламшумул янгилик — Германиянинг Мисбах ва Мюнхен шаҳарлари оралиғидаги 57 км.лик масофа бўйлаб электр энергиясининг ўтказилиши нафақат шаҳарликлар, балки қишлоқ аҳолисининг ҳам қалбида умид чироқларини ёқди.

Бугун шаҳару қишлоқлар билан бирга, инсонлар қалбини ҳам бирдек ёритиб турган лампаларни янада мукаммал кўринишга келтириш олимларни янги-янги изланишларга ундади. 1900 йиллардан бошлаб қизувчи металл илли, паст босимли симобли, вольфрам спиралли, кучли ёруғлик таратувчи, никелланган галоген лампалар кашф этилиб, улардан турмушда кенг фойдаланила бошланди. Байраму тантаналарни безаб, инсонларга

дан юртимиз пойтахти — Тошкент шаҳрини тунда бир бор кузатинг.

Энг қувончлиси, шаҳримизнинг кўркига кўрк қўшаётган бундай чироқлар бугун ўз имизда, Ўзбекистонда ишлаб чиқарилаётган энергия тежайдиган спиралли лампалар ёрқин нур таратиши, кўзни чарчат-

Юртимиздаги "Uzkor Lighting" ва "Neo Sun Light" корхоналарида ишлаб чиқарилаётган энергия тежайдиган спиралли лампалар ёрқин нур таратиши, кўзни чарчат-

тоза ва атиги 10 ватт кучланиш энергия билан кераклик ёруғлики бера оладиган бундай лампаларнинг яроқлилиқ муддати 25 минг соатни ташкил этар экан.

ЯРОҚСИЗ ЛАМПАЛАРНИ НИМА ҚИЛИШ КЕРАК?

Шуни таъкидлаш керакки, гигиеник талаблар бўйича симоб ўта хавфли кимёвий модда ҳисобланади. Ҳар бир нуруланувчи лампа ичида 3—5 мг. буғ кўринишидаги симоб мавжуд. Лампанинг шикастланган қолбаси кучли заҳарланишга сабаб бўладиган зарарли буғларни ташқарига чиқариб юборди. Улар, айниқса, асаб, жигар, буйрак, ошқозон-ичак тизимидаги кучли таъсир кўрсатади.

Бундай ҳолларнинг олдини олиш мақсадида, Ўзбекистон Республикасини Вазирлар Маҳкамасининг 2011 йил 21 сентябрдаги «Симобли лампаларнинг ишлатилиб бўлган ресурсларини тўғлаш ва уларни утилизация қилишни ташкил этиш тўғрисидаги Низомни тасдиқлаш ҳақида»ги қарори қабул қилинди. Ўшбу Низомга мувофиқ, истеъмолга яроқсиз бўлиб қолган симобли лампаларни махсус ускуналар билан жиҳозланган, қайта фойдаланиш фаолиятини амалга ошириш ҳуқуқига эга ташкилотларга утилизация қилиш учун қайтариб топширишни ташкил этиш белгиланган. Яроқсиз лампаларни қайтариб олиб келган ҳар бир шахсга янги харид учун 5 фоиз чегирма берилиши ҳам таъкидлаб ўтилган.

Инсоннинг нурга талпиниши бежиз эмас, албатта. Нур бу оқлик, поклик, яхшилик рамзи. Нурунийларимиз "Қалбинг нурга тўлсин, болам", дея дуо қилади. Қалби ёғдуларга тўла инсон эзгу амаллар сари чоғланади. Бу йўлда олимларнинг узоқ изланишлари, тинимсиз меҳнатлари эвазига қўлга киритилган «сеҳрли чироқ» унга ҳамроҳ бўлади. Қоронғи тушгандаёқ хонангиздаги тугмани босингиз билан унинг мўъжизасига гувоҳ бўласиз. Тилагимиз қалбингиз нурга тўлсин, Янги йилингиз муборак бўлсин!

Жўрабек ЖАНГИРОВ,
«Ma'rifat» муҳбири

ЎЗБЕКИСТОНДА ИШЛАБ ЧИҚАРИЛГАН

"Шаҳарлар тунда гўзал" деган иборани кўп эшитгансиз. Бунга гувоҳ бўлишни истасангиз «чироқлар шаҳри» дея таъриф берилган Лас-Вегасга бориб ўтирмас-

ТАЙЁРГАРЛИК ҚИЗГИН БОРМОҚДА

Хабарингиз бор, бу йил Бухоро вилояти мамлакатимизда ўтказиб келинаётган олий ўқув юртлири талабалари ўртасидаги "Универсиада — 2013" спорт мусобақаларига мезбонлик қилади. Бухороликлар бу борада етарлича тажриба ҳамда шарт-шароитга эга. Боиси, ўн йил аввал ҳам вилоятда айнан ушбу спорт байрами пухта тайёргарлик билан ўтказилганди.

Мамлакатимизнинг барча ҳудудларидан юзлаб талаба-спортчилар катнашувчи мазкур спорт ўйинларини бекам уст ўтказишга тайёргарлик аллақачон бошланиб кетган. Бундай ишларнинг жадал боришига вилоят ҳокимлиги, олий ўқув юртлири, кенг жамоатчилик, қўйинги, бутун бухороликлар ўз ҳиссасини қўйишга ошқоқмоқда. Хусусан, "Бухоро-1" темир йўл вокзалро ва "Бухоро" халқаро аэропортидан спортчиларни ётоқхона ва спорт иншоотларига элтувчи йўллар, катта кўчалар ҳамда аҳоли мавзелари байрамона безатилиб, "Обод турмуш йили"га ҳамоҳанг равишда гулзорлар барпо этиш, кенг қўламли ободончилик ишларини амалга оши-

риш кўзда тутилган. Мухташам "Бухоро" ўйингоҳи, "Семурғ" сузиш мажмуаси, "Хумо" ва "Дилқушо" теннис корти ҳамда бошқа бир қатор спорт иншоотларида реконструкция ва таъмирлаш ишлари олиб борилмоқда.

Айни пайтда вилоятимиздаги олий ўқув юртлирида ҳам спорт байрамига ҳозирлик бошланиб кетган. Бухоро давлат университети жамоасининг бу борадаги саъй-ҳаракатлари алоҳида кўзга ташланади.

— Универсиада спорт ўйинларига тайёргарлики икки йўналишда олиб бораёпмиз, — дейди Бухоро давлат университети ректори Зокирхўжа То-

жирхўжаев. — Биринчи йўналиш — бу мусобақа иштирокчилари ва меҳмонларнинг яшашлари ҳамда овқатланишлари учун талаб даражасида шарт-шароит яратиш. Шу маънода 1250 нафар иштирокчи учун ажратилган олти талабалар тураржойининг бештаси, шунингдек, иккита ошхона капитал таъмирланмоқда. Бундан ташқари, барча имкониятларга эга қурилиш.

Иккинчи йўналиш — бу мусобақаларнинг финал босқичига спортчиларни пухта тайёрлаш. Табиийки, ўз вилоятимизда ўтказиладиган Универсиада спорт ўйинларида юқори ўринларни қўлга киритиш учун ҳар қачонгидан ҳам кўпроқ интиламиз.

Уч йил олдин ўтказилган Универсиадада қатнашган аксарият талабалар бугун олий ўқув юртлиридан "учирма" қилинган. Демак, ҳар бир вилоят ўз терма жамоаларини

деярли қайтадан шакллантирмоқда. Бухоро вилояти ҳам бундан мустасно эмас, албатта. Бу ҳол спорт ўйинлари том маънода кескин ва ҳаяжонли тарзда ўтишига асос бўлса, ажабмас.

— 2010 йили Андижонда кечган Универсиадада қатнашган жамоамиз таркиби қарийб 80 фоизга янгиланди, — дейди вилоят basketbol жамоаси бош мураббийи Игорь Бурнашев. — Янги кучлар иқтидорли ёшлар эвазига тўпланмоқда. Улар машғулотларда тажрибали basketbolчилар билан ўйнаб, маҳоратини оширмоқда. Айтиш жоизки, Бухоро basketbol мактабининг мамлакатимизда муносиб ўрни бор. Basketbolчиларимиз 2002 ва 2007 йилларда ўтказилган Универсиадада ғолибликка эришган. Ўз майдонимизда кечадиган бу йилги мусобақаларда ҳам ушбу натижани такрорлашни мақсад қилаёпмиз.

Сора ТОШЕВА
Бухоро вилояти

Universiada-2013

ЖОКОВИЧ ЧАРЧОҚНИ ҲАМ ЕНГДИ

Дунёнинг биринчи рақамли теннисчиси сербиялик Новак Джокович Янги йил арафасида айҳоиб галабини қўлга киритди. Абу-Даби шаҳрида ўтказилган халқаро турнирда бош соврин соҳибига айланди.

У финал матчида испаниялик рақибни Николас Альмагрога қарши кортга чиқди. Биринчи сет охирида Новакда чарчоқ аломатлари сезилди ва у кетма-кет хатога йўл қўйди. Натижада сет тақдирини тай-брейкда аниқланди. Қолган сетларда сербиялик

ракеткачи ўзига келди ва Альмагронни осонлик билан енгди. Яқиний ҳисоб 6:7 (4), 6:3, 6:4 қўришни олди. Шу тариқа Новак ортда қолган 2012 йилни мутлақ ғолиб сифатида яқунлайди-ган бўлди.

Мазкур турнирнинг учинчи ўрин учун кечган матчида ҳам томошабинлар испаниялик ва сербиялик теннисчилар тўқнашувига гувоҳ бўлишди. Финал матчида фарқли ўлароқ, бунда испаниялик Давид Феррер ҳамкасби Янко Типсаревични 7:6 (4), 6:2 ҳисобида енгди.

ИШХОНАДАГИ СТРЕССГА ҲАМКАСБЛАР САБАБЧИ(МИ)?

Ишхонада ҳеч қачон чой дамламайдиган, телефон орқали баланд овозда гаплашадиган одамлар ҳамда принтер ходимларнинг иш жараёнида кўпроқ асабийлашишига сабабчи бўлар экан. Бу ҳақда "compulenta.ru" манбасида хабар берилади.

зарур пайтда ишламай қолиб, қоғозларни "чайнаб ташловчи" принтерлар ҳам ходимларнинг кайфиятига салбий таъсир кўрсатувчи омиллар рўйхатидан жой олади.

— Замонавий технологиялар одамларни мувоzanатдан чиқариб юбораётганини кузатиш жуда қизиқ, — дея таъкидот натижаларини изоҳлайди "Samsung UK" вакили Дон Смит. — Бунинг қизиқлиги шундаки, бир томондан технологик қурилмалар ишхонада стресс ҳолатларининг кўпайишига сабаб бўлса, иккинчи томондан замонавий шароитда уларсиз ишлашнинг иложи йўқ.

"Samsung UK" компанияси буюртмаси билан 1500 нафар киши орасида ўтказилган ижтимоий сўров натижаларига кўра, турли омиллар — юксак технологиялардан тортиб, ўткир хилли буюмга чой ичиш жойидаги доимий стрессга сабаб бўлиши мумкин экан. Аммо ушбу рўйхатнинг бошида секин ёки мунтазам қотиб ишловчи компьютерлар, шунингдек, уйдан ўткир хилли озиқ-овқат маҳсулотларини олиб келувчи ҳамкасблар туриши аниқланди.

Қолаверса, телефон орқали бор овозда суҳбатлашадиган ва ҳеч қачон чой ёки кофе дамлаш тақлифини билдирмайдиган шериклар сабаб, атрофдагиларнинг асаб тизими сезиларли даражада азият чекар экан. Электрон почтадаги кераксиз хатлар,

Сўровномада қатнашганларнинг аксарияти келгусида технологияларнинг янада мукамаллашиши, хусусан, "чайналган" қоғоз муаммосини автоматик тарзда бартараф эта оладиган принтерлар кашф этилишини умидвор эканини яшириб ўтирмади.

АСТЕРОИД ЕР БИЛАН ТўқНАШМАЙДИ

Мауна-Кеа (Гавайи) вулқони юзасидан "Жемини-Шимол" телескопи ёрдамида олиб борилган кузатувлардан сўнг Гавайия университетининг бир гуруҳ астрономлари сайёрамизнинг 2011 AG5 астероиди билан тўқнашиш хавфи унчалик юқори эмаслигини исботлашди. Бу ҳақда

"Compulenta" электрон нашри хабар берди.

Авалроқ олимлар мазкур самовий жисм (диаметри 140 метр) билан "юзлашиш" хавфи беш юзга бирни ташкил этади, дея башорат қилишган эди. Агар тўқнашув содир бўлганида 100 Мт қувват ишлаб чиқарилад ва бу атом бомбалари қувватидан бир неча минг мартаба кучлироқ бўларди. Статистик маълумотларга кўра, бундай ҳажмдаги жисмлар Ер сиртига ҳар 10 минг йилда бир мартаба келиб урилар экан.

— Улкан спектрограф ёрдамида кузатувларни амалга ошириш қийин кечди, — дея ҳикоя қилади тадқиқот иштирокчиларидан бири Ричард Уэйнскаут. — Негаки, астероид ўта нурсиз ва хира эди. 2012 йилнинг 20, 21 ва 27 январь саналарида уни қўриш имконияти туғилди. Шунингдек, икки ҳафта олдин Гавайия университетининг 2,2 метрли телескопи орқали суратлари олинди. Албатта, бу маълумотлар у қадар ишончли эмас ва уни исботлаш учун вақт керак. Асосий базаси АҚШнинг Аризона штати Маунт-Леммон тоғида жойлашган "Каталина" астрономик лойиҳаси томонидан 2011 AG5 астероиди кашф қилинган эди. Тадқиқотлардан сўнг, энди астероид орбитасининг мавҳумлик кўрсаткичи 60 мартага қисқарганлиги маълум қилинди.

В. ҚАРШИБОВЕВА тайёрлади.

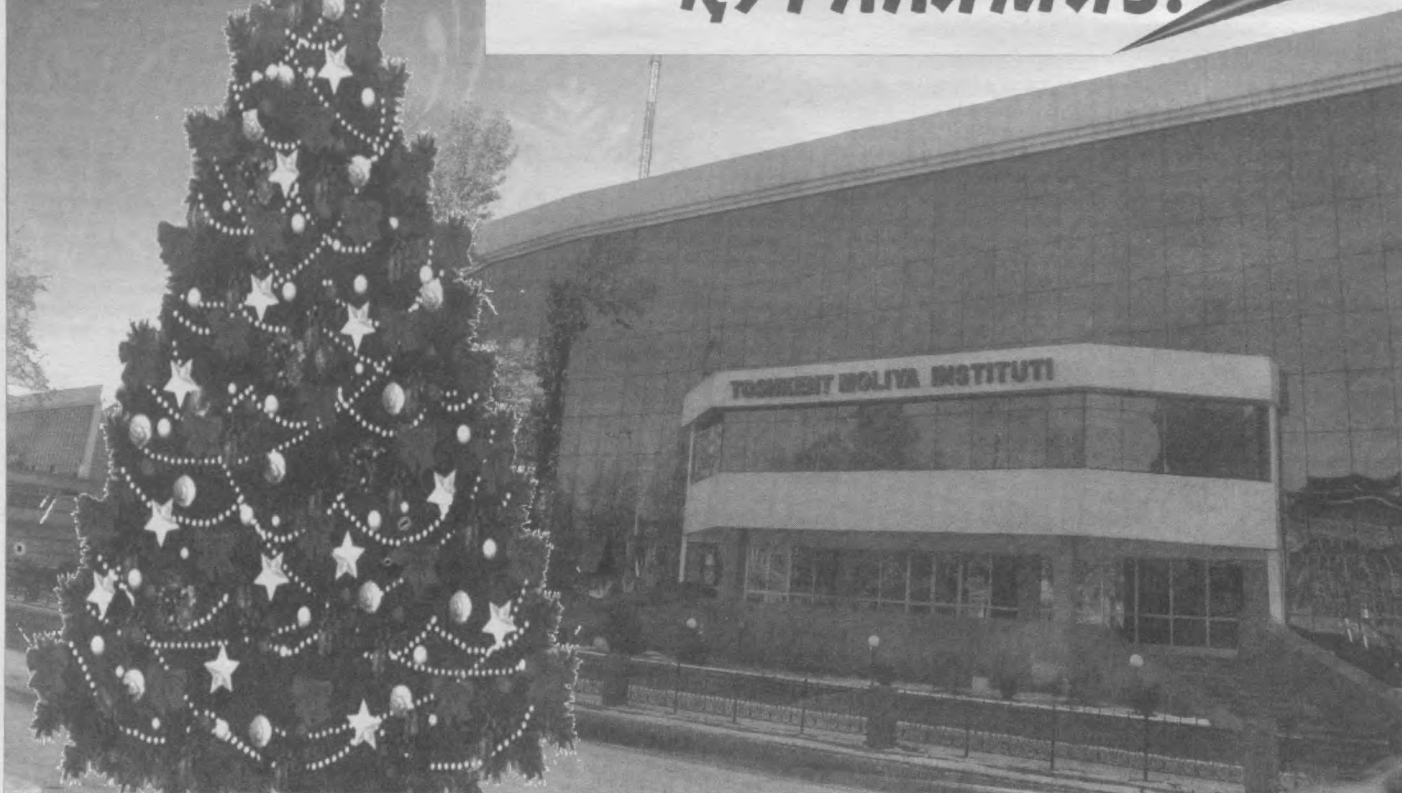
Фозилжон
ОРИПОВ,
«Мазмунли
таълимий
бошқотирма»
номинацияси
ғолиби

"Ma'rifat"нинг кўп йиллик ўқувчисиман. Таҳририят ходимлари кроссворд, чайнворд каби топқирлик машқларини тузиб бериш таклифини бериш орқали мени ўз устимда ишлашга илҳомлантиришади. Бора-бора газета билан чин юракдан боғланиб қолдим. Нашрни мутлола қиларканман, янгиликлар, нашр этилаётган қўлланмалар, маълум бир фан соҳасини ўрганиш ва ўқитиш услубига оид замонавий имкониятлар баён этилган мақолалар билан танишаман. Келгусида газета, асосан, устоз-муаллимларнинг оила давраида мутлола қилиниши эътиборга олиниб, фан соҳаларига оид тузилган турли топқирлик машқларини мунтазам бериб бориш йўлга қўйилса, ихтиро этилганига юз йил тўлаётган кроссворд муҳлислари билимларини синаб боришлари учун имконият яратилган бўлур эди. Муштарийларни янги йил айёми билан қутлаб, ҳаётда юзага келадиган муаммоларни топқирлик билан ҳал этишларида омад тилайман.

**ТОШКЕНТ
МОЛИЯ ИНСТИТУТИ
БАРЧА
ЮРТДОШЛАРИМИЗНИ
ЯНГИ — 2013 ЙИЛ
БИЛАН
ҚУТЛАЙМИЗ!**

SAVDOGAR BANK

**ЧЕТ ЭЛ КАПИТАЛИ ИШТИРОКИДАГИ
ОЧИҚ АКЦИЯДОРЛИК ТИЖОРАТ
“САВДОГАР” БАНКИ**

*Янги
йилнингиз
мубораك
бўлсин!*

«O'ZBEKISTON» nashriyot-matbaa ijodiy uyi

**АЗИЗ ЮРТДОШЛАР!
БАРЧАНГИЗНИ
ЯНГИ — 2013 ЙИЛ БИЛАН
САМИМИЙ МУБОРАКБОД ЭТАМИЗ!**

«O'zbekiston» nashriyot-matbaa ijodiy uyi tashkilotlarini hamkorlikka taklif etib, nohriylik va matbaa mahsulotlarining bar-
cha turlarini, jumladan:

- badiiy va bolalar adabiyati;
- ijtimoiy-siyosiy adabiyat;
- ensiklopediyalar;
- rangli va bezakli mahsulotlar (albomlar, plakatlar, bukletlar, adres panjalari va boshqalar);
- qat'iy hisobda turuvchi raqamli blankalar, chek va ruyxatga oluvchi kitoblar;
- uquv anjomlari (umumiy daftarlar, kundaliklar, rasem daftarlari va boshqalar);
- import urinishi bosadigan xalq iste'moli mollari;
- A4 va boshqa formatlardagi ofis-xujalik qog'zlarini, kancelyariya kitoblari va boshqalarini shartnoma asosida, qisqa muddatlarida, yuqori sifat darajasida, kelinilgan narxlarida tayyorlab berishini ma'lum qiladi.

Мурожаат учун манзил: Ўзбекистон Республикаси, 100129,
Тошкент шаҳар, Навоий кўчаси, 30.

Телефонлар: 244-34-01, 244-38-93, 244-37-81

Факс: (8371) 244-38-10, 244-87-55.

e-mail: uzbekistan@iptd-uzbekistan.uz Web: www.iptd-uzbekistan.uz

Ma'rifat

TA'SIS ETUVCHILAR:

O'zbekiston Xalq ta'limi
vazirligi, O'zbekiston Oliy
va o'rta maxsus ta'lim
vazirligi, O'zbekiston
Ta'lim, fan va
madaniyat xodimlari
kasaba uyushmasi
Markaziy Kengashi.

Bosh muharrir:
Abdusamat RAHIMOV

Tahrir hay'ati: Madamin
ARIPJANOV, Jumanazar BEK-
NAZAROV, Baxtiyor DONIYOROV,
Farrux JABBOROV (bosh muharrir-
ning birinchi o'rinbosari), Baxtiyor
YOQUBOV (mas'ul kotib), Mahmuda
MURZAYEVA, Husan NISHONOV
(bosh muharrir o'rinbosari), Nurlan
USMONOV (bosh muharrir
o'rinbosari), "Uchitel' Uzbekista-
na", Aleksey CHUKARIN (mas'ul
kotib, "Uchitel' Uzbekistana"),
Sa'dulla HAKIMOV.

Gazeta
O'zbekiston Matbuot va axborot
agentligida № 0067 raqam bilan
ro'yxatga olingan.

ISSN 2010-6416

9 772010 641009

INDEKS: 149, 150, F-118.

Tiraj 69080.

Hajmi 4 bosma taboq.
Ofset usulida bosilgan,
qog'oz bichimi A-3.

*Ma'rifatdan materiallarni ko'chirib bosish
tahririyat ruxsati bilan amalga oshirilishi shart.
Tahririyatga kelgan qo'yilmalar taq-
qililmaydi va muallifga qaytarilmaydi.

Reklama materiallari uchun tahririyat javobgar emas.

MANZILIMIZ: 100083, Toshkent,
Matbuotchilar ko'chasi, 32.

Web-site: www.marifat.uz

TELEFONLAR: mas'ul kotib—233-99-15, umumiy
o'rta va maktabgacha ta'lim yangiliklari bo'limi — 236-
53-16, fan, oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi
yangiliklari bo'limi — 236-54-03, adabiyot, madaniyat,
kasaba uyushmalari hayoti yangiliklari bo'limi — 236-
54-69, ma'naviyat va maktabdan tashqari ta'lim yangiliklari
bo'limi — 236-54-23, siyosat, xalqaro hayot va sport
yangiliklari bo'limi — 236-55-58, reklama va marketing
bo'limi — 233-42-92(faks), 236-54-17.

Bahosi sotuvda
erkin narxda

Dizaynerlar:
Malohat TOSHOVA,
Liliya BINASHEVA.

Navbachi muharrir:
Oybuvi OCHILOVA.

Navbachi:
Bobomurod XUDOYBERDIYEV.

*Sharq nashriyot-matbaa
aksionerlik kompaniyasi
bosmaxonasi.

Korxona manzili:
«Buyuk Turon» ko'chasi, 41-uy

Y'a xuzni — 15.45
Topshirildi — 16.10